



PRISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes - setembre-desembre 2024 - núm. 165

**Qualitat i equitat
educativa a
l'etapa 0-6**

PISSARRA

Número 165

STEI INTERSINDICAL

EDITA



Sindicat de Treballadores i
Treballadors Intersindical de
les Illes Balears

Carrer Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00
Fax. 971 90 35 35
Pàg. Web: www.stei.cat
E-mail:
mallorca@stei.cat
llevant@stei.cat
inca@stei.cat
menorca@stei.cat
eivissa@stei.cat

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ**

F. Xavier Alomar Novila
Sandra Serra Teruel
Jaume Fabregat Mestre
Benjamí Cardona
Aina Maria Perelló
Joana Tur Planells
Tomeu Estelrich Rigo
Vicenç Garcia Fuster
Carles Cabrera Villalonga

COORDINACIÓ

Montserrat Nadal Fullana

S'agraeix la col·laboració de
les autores i dels autors dels
articles.

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ

Toni Martínez Miró
Escola de Formació i
Mitjans Didàctics.
C/ Marià Canals, 13
07005 Palma
Tel. 971 91 00 60

FOTOS

Núria Amorós
Magdalena Balle
Biel Barceló (UIB)
Maria Antònia Font
César Moreno
Aina Maria Perelló
STEI Intersindical
Internet

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
unicament l'opinió de les
autores i autors.

Dipòsit Legal: PM 533/77
ISSN: 1133-052X

Índex

4-8

LA LLUITA PEL CICLE EDUCATIU 0-3 ANYS

COMISSIÓ 0-6 STEI INTERSINDICAL

9-11

**EL PRIMER CICLE D'INFANTIL ESTÀ REALMENT
RECONEGUT COM A EDUCATIU?**

PLATAFORMA 0-3 DE MENORCA

12-15

EL 0-3 PREN LA PARAULA

JOANA CAMPS CAPÓ I FRANCISCA ROMAN ALLES

16-19

FAMÍLIA I ESCOLA DES D'UNA MIRADA DE MARE

NÚRIA AMORÓS

20-23

FEIM MÚSICA! L'EDUCACIÓ MUSICAL A L'ETAPA INFANTIL

AINA MARIA PERELLÓ

24-27

LA LOGOPÈDIA DINS L'ATENCIÓ PRIMERENCA

NEUS MARTORELL DOLS

28-30

**MUDANÇA, UN CONTE PER TREBALLAR LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE I MOLT MÉS**

CÉSAR MORENO LLABRÉS

31-32

PERMÍS PARENTAL, NO ENS EL CREIM

MIQUEL ÀNGEL BAUZÀ FUSTER

33-36

**GUIA DE SUPORT PSICOSOCIAL PER A PERSONAL
DOCENT: RESPOSTES DESPRÉS D'UNA CATÀSTROFE
COM LA GOTA FREDA AL PAÍS VALENCIÀ**

37-38

**JAUME OLIVER, 36 ANYS DE LLUITA INCANSABLE PER
LA LLIBERTAT**

CARLES CABRERA

39-42

**ELS PROJECTES ERASMUS+ COM A EINA VALUOSA
D'INCLUSIÓ SOCIAL**

MAGDALENA BALLE GARCIA

43-45

PRIMERA TROBADA DE DONES DELS PAÏSOS CATALANS

MARIA ANTÒNIA FONT GELABERT

46-49

UN MAR DE PROMESSES DESFETES

MONTSERRAT NADAL

50

**CALENDARI "TEMPS DE DONES, DONES EN EL TEMPS"
2025. DONES EN EL TEATRE**

SECRETARIA DE LA DONA DE L'STEI INTERSINDICAL

La lluita pel cicle educatiu 0-3 anys

Comissió 0-6 STEI Intersindical

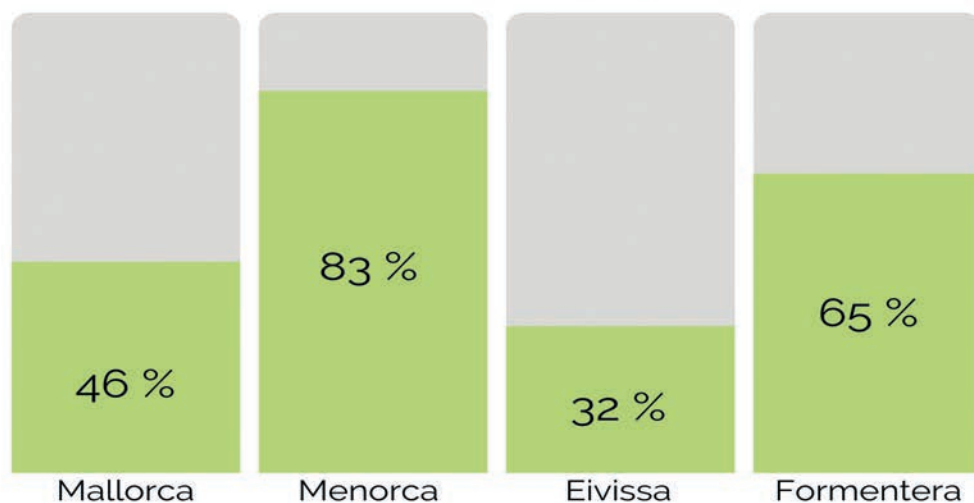
Quina és la situació actual del cicle 0-3 a les Illes Balears?

La Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOM-LOE), a la seva disposició addicional tercera estableix que *En el termini d'un any des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei, el Govern, en col·laboració amb les administracions educatives, elaborarà un pla de vuit anys de durada per a l'extensió del primer cicle d'educació infantil de manera que avanci cap a una oferta pública suficient i assequible amb equitat i qualitat i en garanteixi el caràcter educatiu. En la seva implantació progressiva es tendirà a l'extensió de la gratuïtat, prioritzant l'accés de l'alumnat en situació de risc de pobresa i exclusió social i la situació de baixa taxa d'escolarització.*

Això és el que marca la legislació educativa vigent pel que fa al cicle educatiu de 0-3 anys, el primer de l'etapa d'infantil 0-6.

Per descomptat, la realitat ens mostra que ens trobem encara molt enfora de parlar d'un cicle educatiu "normalitzat", tant pel que fa a la unificació de criteris i condicions, a nivell estatal, en la seva implantació; les normatives autonòmiques (diverses i algunes absents) que regulen el cicle 0-3; el nombre de places necessàries per garantir la universalitat; la gratuïtat de l'oferta; i, per descomptat, el que fa referència a les condicions laborals (heterogènies i majoritàriament molt precàries) de les persones (principalment, dones) que treballen en aquest cicle.

Relació percentual de places educatives 0-3 per illes

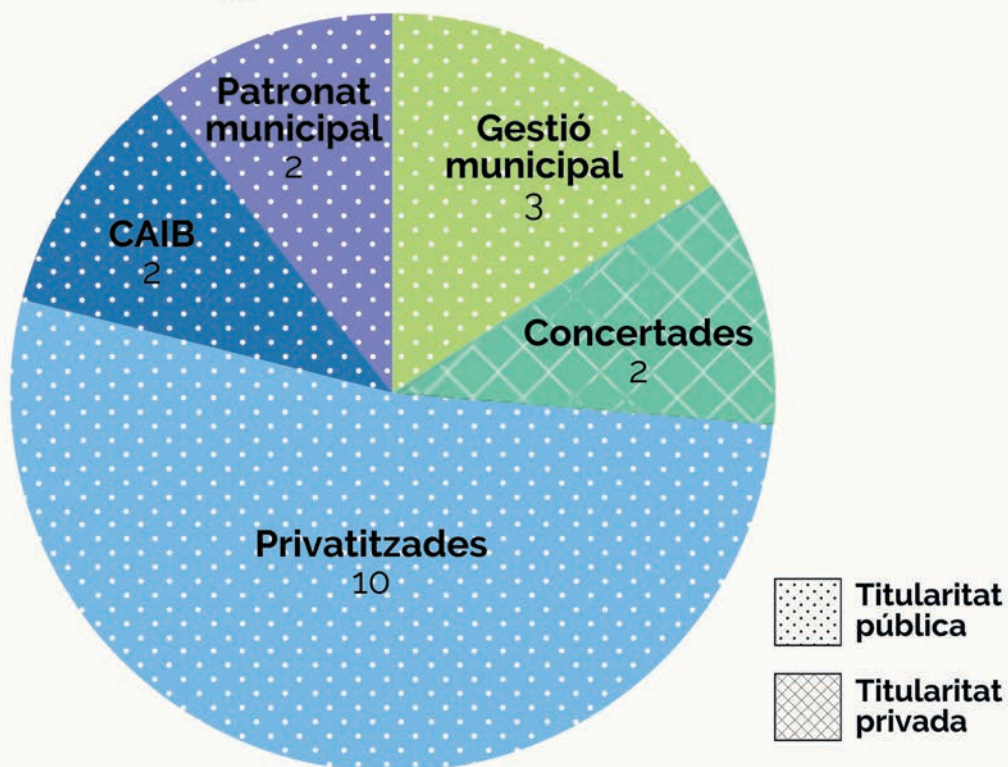


Font: Dades de la Conselleria d'Educació

Si ens centrem en l'àmbit balear, la disparitat no deixa d'existir i, *grosso modo*, podem afirmar que la implantació del cicle educatiu 0-3 a Menorca es troba a una gran distància respecte la implantació del cicle educatiu 0-3 a Mallorca i Pitiuses. Menorca compta amb una oferta educativa de 0-3 que arriba al 83% de la població potencial i es pot dir (sense marge d'error) que qualsevol família que ho vulgui pot accedir a una plaça en una escoleseta. Mallorca, en canvi, es troba

encara a un 46% d'oferta de places educatives autoritzades; Eivissa, a un 32% d'oferta de places educatives autoritzades; i Formentera a un 65% d'oferta de places educatives autoritzades. Aquestes dades engloben tant l'oferta a centres de titularitat privada com pública i, dins aquests darrers, tant els que són gestionats directament per una administració pública com els que tenen una gestió externalitzada (és a dir, privatitzada, que en són la gran majoria!).

Gestió dels centres 0-3 a Menorca



Font: Dades de la Conselleria d'Educació

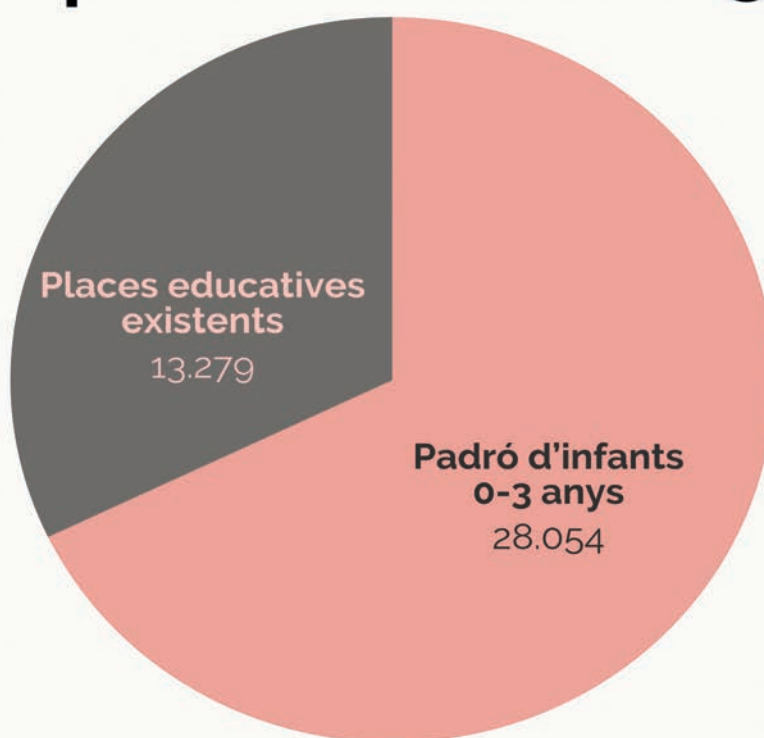
La realitat ens mostra que ens trobem encara molt enfora de parlar d'un cicle educatiu "normalitzat"

La construcció de nous centres públics de 0-3 està resultant lenta i poc operativa

On són, llavors, la resta d'infants que no tenen accés a una plaça educativa de 0-3? Excepte aquells que poden ser atesos per les seves famílies, molts d'aquests infants van a centres assistencials (altrament dit guarderies), que no són gratuïtes i que estan regulades per un decret diferent. És a dir, el nombre total de places educatives autoritzades a les Illes Balears ascendeix, ara per ara, a 13.279 places, mentre que la població infantil total de 0-3 ascendeix a infants.

el govern (l'actual, però també l'anterior) ha optat per la via ràpida, és a dir, la de reconvertir el màxim de centres assistencials en educatius (sempre que s'adaptin a les condicions del Decret vigent) i fer créixer així el nombre de centres privats que ofereixen aquest servei, tot engrandint la xarxa concertada fins al 17% del total de places. Les places públiques (la qual cosa no significa que totes elles siguin de gestió directa pública, com ja hem comentat) es situen en el 28% del total.

Relació entre places existents i padró d'infants 0-3



Font: Dades de la Conselleria d'Educació

Si parlem de gratuïtat, ho fem de manera parcial, ja que l'administració autonòmica només cobreix 4 hores gratuïtes als centres educatius autoritzats de la xarxa pública i concertada. A Menorca, el Consell Insular i els Ajuntaments de l'illa, assumeixen el cost de les 2 hores restants, fins arribar a les 6 hores diàries de gratuïtat.

Per tant, l'objectiu citat a la llei de *"avançar cap a una oferta pública suficient i assequible en equitat i qualitat"*, encara és molt enfora de ser una realitat.

Què està fent l'administració del Govern Balear per avançar en matèria de 0-3?

Malgrat és innegable l'esforç que s'està fent des del Govern Balear per avançar en la normalització del cicle 0-3, amb l'objectiu d'augmentar places educatives autoritzades, els camins i els tempos que es segueixen poden crear divergències. Davant la manca de places educatives 0-3,

La construcció de nous centres públics de 0-3, ja sigui com a centres específics d'aquest cicle o com a edificis integrats dins CEIP, està resultant lenta i poc operativa, ja sigui perquè diferents ajuntaments han renunciat a fons europeus destinats a la creació de noves places 0-3, perquè l'administració autonòmica troba molts entrebancs per trobar sol públic disponible, perquè les licitacions d'obres s'eternitzen, perquè l'execució de les obres troba entrebancs i sobre costos que l'administració resol lentament i malament, etc...

Mentrestant, les professionals del sector reclamen una revisió del Decret de mínims que regula el cicle 0-3 i que manté ràtios d'alumnat i professorat que han quedat obsoletes, si atenem a les necessitats socials i educatives actuals. Reclamen també una normativa específica de servei de menjador (que amb la gratuïtat parcial del cicle 0-3 ha vist créixer exponencialment la demanda per part de les famílies) que posi ordre i mitjans a una necessitat creixent i

que representa un autèntic drama organitzatiu dins els centres educatius, amb un alumnat amb total falta d'autonomia. Demanen, així mateix, la unificació del calendari escolar amb la resta d'etapes educatives, una demanda que és la primera que s'ha d'implementar si veritablement volem traslladar a la població que l'etapa 0-6 (tota ella) és una etapa educativa equiparable a primària i secundària. Com a la resta d'etapes educatives, l'assistència als infants fora del calendari i l'horari lectiu s'ha de cobrir per altres vies, que també cal regular amb legislació específica.

Què passa amb les condicions laborals de les persones treballadores del cicle 0-3?

Estem parlant d'un col·lectiu que és eminentment femení i que suporta, des de fa dècades, salaris i condicions laborals (jornades, horaris, calendari de feina, temps per a organització educativa, etc.) absolutament precàries i indignes de la tasca fonamental que porten a terme i per la qual estan degudament qualificades i titulades. El greuge comparatiu amb la resta de docents, els de la xarxa pública però també els de la xarxa concertada, és absolutament aclaparador. Diguem que les exigències per als centres de 0-3 són exactament les mateixes que a la resta de centres educatius però la consideració de les persones treballadores no té res a veure. Els nombres parlen per si sols!

Quina és la postura de l'STEI Intersindical pel que fa al futur del cicle 0-3 anys?

L'objectiu que defensem és l'augment significatiu i suficient de centres específics d'educació 0-6 anys, que garanteixin la universalitat, la qualitat i la coherència

El greuge comparatiu amb la resta de docents, els de la xarxa pública però també els de la xarxa concertada, és absolutament aclaparador

educatives, i que dignifiquin les condicions laborals de les persones treballadores, gratuïts i amb gestió directa per part de la Conselleria d'Educació, que és qui en té les competències. I això també implica, per descomptat, l'assumpció del personal educatiu com a propi. És dir, iniciar de manera decidida el mateix camí que al seu moment va seguir el cicle 3-6 anys i que avui en dia ningú no s'atreveiria a qüestionar.

Paral·lelament, es fa necessària la revisió el Decret de mínims i la disminució progressiva de les ràtios, per adaptar-les a les recomanacions de la Xarxa Europea d'Atenció a la Infància de la Comissió europea (4 infants de 0-1 / 6 infants

	Conveni Patronat Palma		Conveni Patronat Ciutadella		Conveni 0-3 Menorca		Conveni 0-3 estatal		VII Conveni Concertada	
	MESTRA	TÈCNICA	MESTRA	TÈCNICA	MESTRA	TÈCNICA	MESTRA	TÈCNICA	MESTRA	TÈCNICA
SALARI	1.741,15	1.231,76	1.970,01	1.596,49	2000,61	1.657,42	1.489'30	1.028'63	1.815,32	1.386,04
TRIENNIS	87,05	61,55	32,29	34,68	43,78	37,33	31'74	24'38	43,44	37,62
PLUS DIRECCIÓ	490,39	-	242,15	-	257,57	-	-	-	-	-
PLUS SECRETARIA	-	-	-	-	128,77	128,77	-	-	-	-
PLUS TUTORIA	-	99,81	-	102,83	95,42	95,42	-	-	-	-
COMP. ESPECÍFIC	772,11	503,28	-	-	-	-	-	-	-	-
PLUS VESTUARI	-	27,60	-	-	-	-	-	-	-	-
PLUS INSULARITAT	62,53	-	-	-	-	-	-	-	50,94	37,62
AJUT ESCOLAR	74,70	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HORES LECTIVES	27,5	27,5	30	30	30	30	32	38	32	38
H. COMPLEMENTÀRIES	10	10	5	5	2	2	-	-	-	-

Font: Elaboració pròpia de l'STEI Intersindical a partir dels diferents convenis laborals.

	Conselleria d'Educació i Universitats	Conveni 0-3 estatal
	MESTRA 3-6	TÈCNICA
SALARI	1.147,35	1.028,63
TRIENNIS	41,65	24,38
SEXENNIS (COMP. FORMACIÓ)	1r: 64,57 / 2n: 81,44 / 3r: 108,53 / 4rt: 148,48 / 5è: 43,73	-
COMP. CARRERA PROFESSIONAL PART CONSOLIDABLE	Cada 6 anys: 1r tram: 612 / 2n tram: 960 / 3r tram: 1440	-
COMP. CARRERA PROFESSIONAL PART NO CONSOLIDABLE	Complement per equips directius Nivell 1: 720 / Nivell 2: 480	-
PLUS DIRECCIÓ	Segons la tipologia de centre: B: 611,68 / C: 450,34 / D: 336,50 / E: 205,97 / F: 99,63	-
PLUS SECRETARIA	Segons la tipologia de centre: B: 265,55 / C: 247,66 / D: 185,76 / E: 137,61	-
PLUS CAPORALIA D'ESTUDIS	Segons la tipologia de centre: B: 265,55 / C: 247,66 / D: 185,76	-
PLUS TUTORIA	34,62	-
COMP. ESPECÍFIC	425,41	-
COMP. DE DESTINACIÓ	550,29	-
PLUS VESTUARI	-	-
PLUS INSULARITAT	Mallorca: 85,94 - Altres illes: 103,10	-
AJUT ESCOLAR	38,57	-
HORES LECTIVES	25	38
HORES COMPLEMENTÀRIES	5	-

Font: Elaboració pròpia de l'STEI Intersindical a partir dels diferents convenis laborals.

Hi queda molt camí per fer al cycle educatiu 0-3 anys i des de l'STEI Intersindical el venim fent

de 1-2 anys / 6 infants de 2-3 anys), així com la baixada de ràtio fins a 15 infants en aules de 3 a 6 anys. Cal incorporar personal propi de centre per a l'atenció d'alumnat amb necessitats educatives especials. I cal també incorporar el personal docent de 0-3 dins el cos únic docent, tot caminant, progressivament i sense deixar ningú pel camí, cap a una unificació de categories que elimini les actuals diferències salarials i horàries, quan les funcions reals entre unes i altres són, a la pràctica del dia a dia, anàlogues.

Hi queda molt camí per fer al cycle educatiu 0-3 anys i des de l'STEI Intersindical el venim fent, des de fa dècades, i el volem seguir fent, en endavant, de la mà de les persones treballadores del sector, comptant amb totes i sense deixar ningú enrere. ■

El primer cicle d'infantil està realment reconegut com a educatiu?

Plataforma 0-3 de Menorca

A dia d'avui, quasi ningú posa en dubte que els centres d'educació infantil 0-3 són centres educatius on es creen espais compensadors de desigualtats i motivadors d'aprenentatges; són llars on es treballa el vincle família-escola i s'acompanya en la criança... i són espais que tenen molt a dir pel que fa a les polítiques d'infància d'una localitat o regió.

La història de les Escoles Infantils de Menorca ha anat evolucionant, també, des dels seus inicis, sobre els anys 70, fins ara. Han estat moltes les persones, majoritàriament docents i professionals, que han unit esforços per transmetre que el primer cicle d'Educació Infantil és educatiu, amb l'assoliment de fites molt importants per a l'educació dels infants més menuts i les seves famílies a Menorca. L'illa fa anys que disposa de més d'un 80% de places educatives distribuïdes a totes les poblacions, quasi totes places de titularitat pública. Es varen aconseguir bonificacions de quota quan encara no hi havia la gratuïtat, es varen crear menjadors escolars...i es va dur a terme el primer Conveni col·lectiu de les escoles infantils de Menorca, que no ens iguala a la resta d'etapes educatives però, almenys, la dignifica donant una certa estabilitat a l'engranatge dels centres. Aquesta evolució no ha estat igual a totes les Illes Balears i, per aquest motiu, Menorca és un referent, tant a la resta d'illes com a l'àmbit nacional.

La història de les Escoles Infantils de Menorca ha anat evolucionant, també, des dels seus inicis, sobre els anys 70

Però no és or tot el que llueix. Aquesta lluita i reconeixement de l'educació 0-3 com a cicle educatiu no està fent una progressió bidireccional. Mentre l'article número 12 de la LOMLOE exposa "L'educació infantil constitueix l'etapa educativa amb identitat pròpia que atén infants des del naixement fins als 6 anys", el primer cicle 0-3 no està sent assumit per la Conselleria d'Educació de les Illes Balears, tal i com va fer l'any 2006 amb el segon cicle 3-6.

A Menorca ens preocupa que l'“impost” d'aquesta universalitat sigui en detriment de la qualitat educativa i l'estabilitat laboral

A Menorca hi ha 3 centres gestionats pels propis Ajuntaments, 2 centres que depenen d'un Patronat, 5 centres gestionats per Cooperatives (on les mateixes educadores duen el caire educatiu i empresarial alhora), 6 centres gestionats per empreses de fora de l'illa, 2 centres gestionats per la Conselleria d'educació, a més de 2 centres privats que formen part de la xarxa concertada. La diversitat de realitats i formes de fer i funcionar, en aquest moment, és més que evident. Els Ajuntaments es veuen empesos a externalitzar el servei, mitjançant licitacions, i aquesta privatització va en detriment dels infants, les famílies i les docents. A dia d'avui, seria impensable externalitzar l'educació 3-6 anys, tot i no ser una etapa obligatòria per a l'alumnat, però, en canvi, s'està acceptant aquesta externalització amb l'educació dels infants més vulnerables.

En un moment on la creació de places, sobretot a la resta d'illes, és molt necessari per poder garantir el dret a l'Educació a totes les famílies de les Balears, a Menorca ens preocupa que l'“impost” d'aquesta universalitat sigui en

detriment de la qualitat educativa i l'estabilitat laboral de les treballadores, ja que, a dia d'avui, encara no tenim la consideració de personal docent.

És per aquest motiu que el col·lectiu educatiu de 0-3 de Menorca ha vist la necessitat de tornar a unir-se i vetllar, ara sí, per l'estabilitat i benestar de les docents creant la Plataforma 0-3 de Menorca.

L'objectiu principal de la Plataforma és reivindicar que l'administració educativa autonòmica, que és qui ostenta les competències educatives, cerqui solucions i assumeixi la gestió del primer cicle d'educació infantil, evitant així totes les licitacions que s'estan duent a terme a Menorca, amb la consegüent privatització de la gestió. Avui en dia hauria de ser impensable privatitzar una etapa educativa, però això està succeint.

Volem lluitar, també, per la qualitat educativa d'una etapa que està regulada per un decret de mínims que s'han convertit en màxims a tots els centres educatius: les ràtios són molt elevades, el personal de suport insuficient, l'equip directiu està sobrepassat amb tota la gestió burocràtica del centre, no es contempla personal específic de reforç en períodes d'acollida ni personal per acompanyar als infants NEE quan l'EAP va de vacances a finals de juny.

La desigualtat amb la resta d'etapes educatives és tan gran que la llista no acaba aquí





L'Educació Infantil és l'inici i el període més important d'un infant i la seva família



La lluita no acaba aquí, els menjadors escolars estan sobresaturats i no hi ha cap normativa que emmarqui com s'ha de dur a terme el servei i quin personal és necessari per garantir-ne el seu funcionament. Per donar un bon servei educatiu al moment de menjador cal molt personal, per la manca d'autonomia i de rutines dels infants. És per aquest motiu que les mateixes docents i equips directius han de reforçar el temps de la menjada i deixar de banda altres tasques que s'han de dur a terme en horari no laboral.

La desigualtat amb la resta d'etapes educatives és tan gran que la llista no acaba aquí: podríem parlar de la jornada

lectiva de les educadores 0-3, del període de vacances, de la categoria laboral, del salari de les docents, de les condicions laborals... En tots els casos, les docents 0-3 tenim pitjor realitat. I ni tan sols som considerades personal educatiu!

Nosaltres, però, sí que sabem què som, nosaltres sabem què fem, nosaltres sabem què volem. Per això ens hem ajuntat, per dir ben alt que l'Educació Infantil és l'inici i el període més important d'un infant i la seva família i, per aquest motiu, s'ha de caminar amb pas ferm cap a una Educació 0-3 gratuïta i de qualitat. I tot això sense trepitjar les docents, que són l'arrel i fonament d'aquesta etapa. ■

El 0-3 pren la paraula

Joana Camps Capó i Francisca Roman Alles

Fa uns mesos, en una formació de professionals de les escoles que atenen infants de 0-3 vam escoltar la intervenció d'una jove mestra que amb veu tremolosa va compartir el seu sentir sobre els reptes als que s'afronta en el seu dia a dia a l'escoleta. Va parlar de la distància que veia entre la teoria i la pràctica, la manca de recursos (temporals, materials i personals), les dificultats per desplegar propostes de qualitat, la complexitat per gestionar la resposta a les necessitats de tots els infants, l'atenció i dedicació que necessiten les famílies, i finalment va reclamar unes condicions de treball dignes per poder-les desenvolupar.

Ancorat al seu discurs hi vam percebre frustració, enuig i certa desesperança. En el seu testimoni s'hi percebia malestar, arrelat en el desig de voler fer bé la seva feina, d'oferir una educació de qualitat a la seva escoleta, i de comptar amb les condicions per fer-ho possible. I aquest desig és la seva força, però requereix de molt esforç i dedicació i per açò necessita de l'estaló del grup, del col·lectiu, de tota la comunitat.

L'atenció continua
al llarg de la jornada
implica atendre les
necessitats dels
infants





I és que si per una família ja resulta difícil atendre les necessitats dels seus infants a la llar (solen ser un o dos, vegades tres), és fàcil imaginar com de complexa resulta atendre les de 18 criatures que conviuen en un grup. I és ben lícit reclamar la millora de les condicions pedagògiques, per què cal tenir cura de qui té cura, sense oblidar el recorregut fet fins ara. Cal continuar defensant la idiosincràsia del nostre cicle assumint que la lluita per a la dignificació del treball a l'escoleta de moment en forma part. Estar al 0-3 implica un compromís ètic i personal que no sempre és fàcil de sostenir.

Aquest compromís ètic i personal, aquesta “vocació”, aquesta disponibilitat que se pressuposa a les professionals del 0-3 que “amb res fan mil i cinc-cents”, s’ha donat per suposat durant molts d’anys, però a dia d’avui no hi ha una correlació real entre aquesta disponibilitat que es dóna per suposada i les condicions que possibiliten dur a terme totes les funcions que desenvolupen. L’esgotament d’unes, les noves energies d’altres i els canvis en els models de criança, que impliquen canvis en els infants i en la manera d’atendre’ls, es percep i provoca desgast i desànim.

Si parlem de les funcions que tenen atribuïdes les professionals de 0-3, podríem fer un llistat que amb els anys ha anat augmentant considerablement. Hem passat d’un model de “guarda d’infants” com a mesura de conciliació familiar, a un model educatiu on ningú dubte de la importància

d’intervenir en aquestes edats per compensar dificultats, de la necessitat de l’estimulació dels primers anys de vida, de la cura de les primeres experiències de socialització, de la necessitat de compartir la criança amb les famílies, especialment les més vulnerables...

Dintre d’aquestes funcions podem parlar de l’adaptació, procés que implica un risc per l’infant si no es dur a terme amb les condicions adequades. Les primeres experiències

L’acció tutorial, funció
bàstica en totes les
etapes educatives,
té un caire
diferent a 0-3

El front comú és que el 0-3 ha de ser una prioritat en les agendes polítiques

de separació de les figures de seguretat són claus en el desenvolupament afectiu de l'infant. Aquest procés d'acollida implica la disponibilitat dels adults per contenir els infants i sostenir la seva angonya i els seus plors. En un grup de 18 infants de 2 anys o de 13 de 1 any es requereixen mans amoroses i calmades per poder fer aquest procés de forma efectiva.

La programació dels contextos educatius, de l'organització de l'aula, de la previsió de les activitats, rutines, i materials que va canviant al llarg del curs en funció de les necessitats del grup és una altra funció, de totes les etapes educatives. Es requereix per tant, igual que en la resta d'etapes educatives, d'un temps per pensar i repensar la pròpia tasca docent, per elaborar les situacions d'aprenentatge, els materials, per pensar propostes, canvis...

L'atenció continua al llarg de la jornada implica atendre les necessitats dels infants, treballar l'espera de la resolució de les mateixes, posposar algunes d'elles, i atendre a l'hora més d'una. Parlem de contextos educatius que requereixen de l'adult d'un temps de calma i de disponibilitat, un temps de dedicació individualitzada a cada infant, cada dia. Per posar alguns exemples parlem de canviar els bolquers, netejar, acompanyar en els àpats, atendre malestars físics com ara vòmits, diarrees, dolors, febres... malestars afectius com l'enyorança o la frustració, acompanyar en els petits reptes diaris (el camí de l'autonomia requereix temps d'observació, d'ajustar els ajuts necessaris...), gestionar els conflictes entre iguals, acompanyar en el joc i un llarg etc. Aquesta atenció diària i continua requereix d'un adult disponible, calmat, amb mirada perifèrica entrenada... però la realitat pel qui coneix el dia a dia en una escoleta és una altra ja que quantes coses poden passar mentre atenen a un dels 18 infants del grup de forma individualitzada. Es requereixen més mans per arribar a tot i a tothom o bé poder comptar amb ràtios més baixes.





L'acció tutorial, funció bàsica en totes les etapes educatives, té un caire diferent a 0-3. Les entrades i sortides de les famílies dins les aules requereixen d'un temps d'escolta i diàleg entre els progenitors i l'adult. Hem de conèixer com arriba l'infant per poder-lo atendre i entendre la seva conducta (si ha dormit, si ha menjat, si ha tingut mal, si ha estat malalt, si les dents.... l'infant petit no ho conta, ho exterioritza). Per altra banda l'exigència de cada vegada més alta de les famílies, les necessitats de cada vegada més elevades, la soledat en la criança, les famílies vulnerables... requereixen d'un acompanyament sovint continuat i pensat. La manca de temps per poder compartir amb elles, i donar resposta a les seves inquietuds, per acompanyar-les en processos de canvis, d'angoixes, de pors ... genera frustració. Tot i així, l'escoleta s'organitza com pot per donar resposta a les famílies sense comptar amb hores no lectives, la majoria d'elles, per exercir aquesta funció.

Els models pedagògics actuals que posen l'accent en l'acció de l'infant requereixen també d'un temps per observar i acompanyar aquesta acció, fer canvis en l'organització de l'aula, i acompanyar en el joc per avaluar el desenvolupament, detectar dificultats i donar resposta a la diversitat del grup. Tot açò en un moment en el que molts dels infants que ens arriben són més exigent, tenen menys espera, i menys tolerància a la frustració. Per tant, es requereixen també més mans per poder donar la resposta educativa necessària, de cada vegada més personalitzada, com en la resta de les etapes.

La formació de les professionals, les tasques administratives i un llarg etc són altres funcions que desenvolupen, moltes d'elles sense comptar amb hores per dur-ho a terme.

Després de molts d'anys implicades en el món de la primera infància podem dir que de cada vegada, el nostre cicle va prenent més visibilitat i des de diferents col·lectius, administracions i entitats s'ha fet molt per generar una autèntica cultura d'infància. Prenent la paraula d'Anna Montserrat, etimològicament *infant* remet a qui no té paraula. Les del 0-3 hem estat fins ara el seu altaveu en el camí cap a l'equitat i la inclusió en l'educació de la primera infància. Però cal aturar i reflexionar. En paraules de Vicenç Arnaiz: *"Las ratios de niños en las aulas de 0 a 3 años españolas son una locura"*.

És cert que l'administració educativa ens fa cada cop més requeriments, però també és cert que ara comptem més que mai amb el seu estaló i reconeixement. Tot el que representa l'IEPI, ha impulsat importants actuacions en el camí de l'equitat amb la creació de places, el reforç dels equips d'atenció primerenca, els ajuts per a l'escolarització, de menjador, les propostes de formació,... tot cercant sinergies amb altres agents implicats. Malgrat aquest estaló, hi queda molt de camí i moltes necessitats que s'han de cobrir. Però la conselleria no és l'única que ha de tenir cura del 0-3. També ens hem de dirigir a les altres administracions, als ajuntaments i als consells insulars, perquè també en tenen una responsabilitat i han de fer palès el seu compromís amb la primera infància.

El front comú és que el 0-3 ha de ser una prioritat en les agendes polítiques i també a nivell estatal: per la rellevància dels primers anys de vida en la construcció d'un desenvolupament sa, pel poder compensador de les desigualtats socials que suposa rebre una educació infantil de qualitat i perquè, com diu en Jaume Funes, *bona part del que som, de com viurem l'existència té a veure amb la infància*. ■

Família i escola des d'una mirada de mare

Núria Amorós, mare

La maternitat és un viatge ple de reptes i de somnis, i un aprenentatge vital que no es pot comparar amb cap experiència viscuda amb anterioritat. El vincle creat entre un fill i la mare és irreplicable i difícil d'explicar i és més fort i necessari quan més petit és l'infant. Aquest fet, per tant, és bàsic que sigui tingut en compte per aquells que acompanyin els nins en la seva primera etapa escolar.

Quan l'infant va a l'escola no hi val sol sinó amb totes les experiències viscudes, associacions i aprenentatges fets fora de l'escola amb la seva família. I de forma totalment inconscient tots aquells valors familiars acompanyen l'infant; així doncs, les persones que conviuen amb ells (pares, germans, padrins) d'alguna manera van dins la seva motxilla cada dia.

El mateix passa amb els mestres i acompanyants de l'infant, que no hi ha dia que sigui igual que l'anterior, ja que les experiències fan que el nostre estat d'ànim no sigui sempre igual.

Per acompanyar els infants amb cura i respecte, els mestres han de ser conscients d'aquests dos fets. I quan els pares ens trobam amb professionals que tenen aquesta mirada cap a l'infant, com un tot, ens sentim tranquils de deixar-lo al centre.

El vincle creat entre un fill i la mare és irreplicable i difícil d'explicar



Aquesta foto d'autor desconegut està baix llicència CC BY-NC



Des d'aquesta mirada vull exposar el meu punt de vista en relació als processos d'adaptació i la meva experiència com a mare.

Com bé sabreu aquest és un tema que implica cert debat, ja que hi ha mestres amb opinions diverses. Jo us vull contar la meva experiència.

Quan l'infant va a l'escola no hi val sol sinó amb totes les experiències viscudes

En primer lloc, vull ser sincera amb vosaltres i contar-vos quin és el meu parer sobre aquest tema. Jo penso que si a nosaltres que som adults qualcú ens deixàs a un lloc al qual no hem demanat anar, que no coneixem, amb persones que no hem vist mai, sé cert que en un inici i potser més endavant (depèn del grau d'extraversió de cada un) ens sentiríem estranys i incòmodes; evidentment no ens posaríem a plorar, ja que se suposa que hem fet una evolució pel que fa a expressar les nostres emocions. Imaginau un infant que gairebé mai s'ha separat de la seva família i que, a nivell emocional, està anys lluny d'un adult: segur que ha de ser una experiència complicada.

Així, doncs, us contaré la meva experiència com a mare en el cas de les meves dues filles.

La meva primera filla, per temes laborals, va començar a l'escoleta als 18 mesos. Quan a la primera reunió varen contar com seria el procés d'adaptació em va sorprendre que en nins tant petits es manegessin temps tant curts. Vaig manifestar la meva disconformitat, ja que la meva filla sempre havia estat de caràcter introvertit. Finalment, vaig arribar a un acord amb el centre. Però no va ser suficient. Es va adaptar a l'escoleta i va fer amistats i es relacionava bé amb els mestres però cada vegada que, després d'un període de malaltia o vacances havíem de tornar, s'ho passava molt malament.

Així doncs, quan va tocar fer el canvi als tres anys, em seguia preocupant com seria aquest procés d'adaptació

La conciliació laboral fa que els nins hagin d'acudir a un centre quan no sempre estan preparats per fer-ho?

- La conciliació laboral fa que els nins hagin d'acudir a un centre quan no sempre estan preparats per fer-ho?
- Es té en compte cada nin i família individualment per adaptar-ne al màxim la seva adaptació i per tal que no sigui una experiència traumàtica?
- El caràcter del nin té a veure amb el seu procés d'adaptació?
- Es podrien millorar aquests processos?
- Seria interessant establir protocols unificats i amb base científica sobre com realitzar els processos d'adaptació?

Sobre aquestes dues preguntes he trobat un article prou interessant de Montserrat Muñoz Peralvarez ("El apego y el periodo de adaptación en la escuela infantil") del qual en vull destacar un parell de propostes que em semblen prou enriquidores i poden donar-ne resposta:

- Tenir una reunió inicial amb cada una de les famílies abans d'iniciar el curs. En aquesta trobada s'intenta conèixer amb profunditat cada una de les famílies i les característiques de l'infant.



i finalment anàrem a una escola on vaig poder entrar dins l'aula, a l'inici més a prop i poc a poc retirant-me, fins que la meva filla anava a gust a escola (hi vaig estar unes tres setmanes). Es va adaptar tan bé que els dies que no hi podia anar a l'escola perquè estava malalta, plorava i tot.

La meva segona filla va poder estar a casa amb nosaltres fins als tres anys; ja coneixia l'escola doncs era la mateixa de la seva germana i ella és més aviat de caràcter extravertit. No hi va haver cap problema i en una setmana ja estava adaptada sense dificultats.

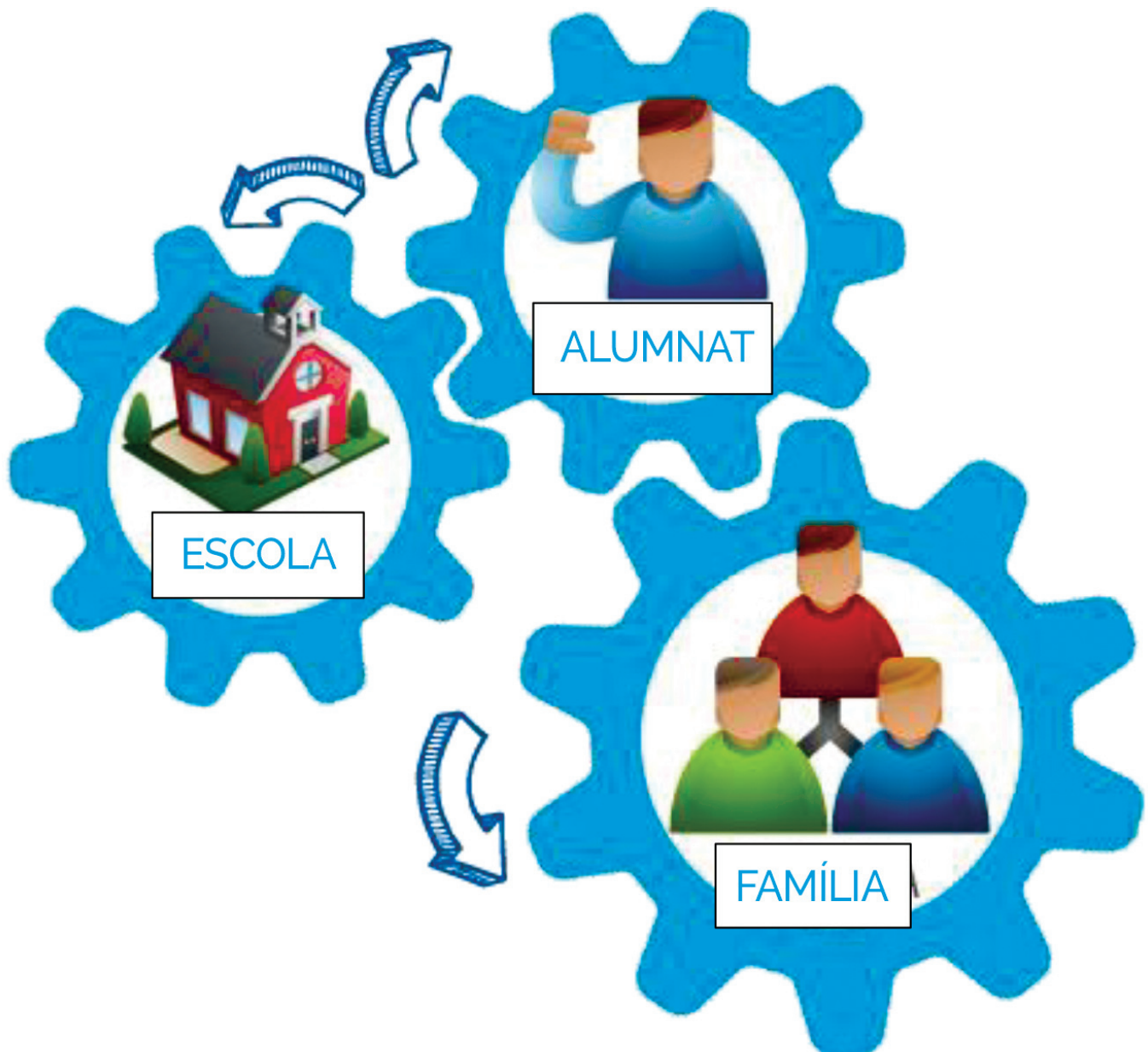
D'aquestes experiències en trec varies preguntes per a reflexionar:

- Proposar una jornada sencera al maig/juny del nin dins l'escola amb els pares per tal d'anar familiaritzant-los.
- Posar en contacte nins de la mateixa zona que comencin al centre per tal que les famílies es posin en contacte i, així, l'infant tingui nins a l'escola que ja coneix.
- Fer que els nins no entrin al centre tots alhora.
- Possibilitar que els pares entrin al centre amb els infants.
- Donar orientació als pares: per una banda, per no dramatitzar l'anada a l'escola; però per l'altra tampoc fer com si res, i acompanyar el procés amb naturalitat.

En darrer lloc, voldria donar les gràcies, com a mare, a tots aquells professionals de l'educació que miren els infants com a éssers individuals i únics i acompanyen les seves vides en els inicis de la societat i de la convivència entre iguals amb amor i tendresa.

Aquesta implicació, formació i actualització constants són molt importants no tan sols per al benestar dels infants, sinó dels mestres, i donen sentit a tota la feina realitzada. I també vull agrair als centres que obren les portes perquè la família sigui una part més de l'escola i se'n senti part, amb l'establiment de llaços de col·laboració mutus. ■

Donar les gràcies, com a mare, a tots aquells professionals de l'educació que miren els infants com a éssers individuals i únics



Feim música! L'educació musical a l'etapa infantil

Aina Maria Perelló

La música ens acompanya al llarg de la vida, és present a diari dins la nostra cultura i en les petites rutines de cada dia. En les primeres edats contribueix a millorar molts d'aspectes del desenvolupament emocional i cognitiu dels infants: tals com el llenguatge, les habilitats socials, la coordinació, la concentració, la creativitat, la motricitat, l'oïda, i tot això al mateix temps que els infants es diverteixen. En tots els meus anys d'experiència com a mestra de música no he trobat mai cap nin o nina qui no gaudís del moment de fer música amb el grup.

Des del naixement, els nadons ja estan envoltats de sons que seran els precursors de la futura música que escoltaran, vull dir que des d'edat ben primerenca els infants tenen percepcions sonores respecte a l'ambient, entorn etc.: el simple batec del cor de la mare o les petites tonades que canten les padrines o els pares quan els dormen o el balanceig quasi instintiu que experimenten quan els agafen en braços i de manera instintiva els cantam i balancejam.

Les sensacions que produeixen en aquests primers anys no són indiferents als nadons, d'aquesta manera aquests primers sons ens fan l'efecte que fa la música més endavant. Aquestes sensacions que experimenten sempre són favorables.

L'educació musical a la primera infància és molt important pel desenvolupament de l'infant, per potenciar la seva sensibilitat i posterior desenvolupament auditiu.

Està demostrat que els infants que des de ben petits han tingut contacte amb un entorn sonor favorable desenvolupen en les primeres edats una sensibilitat especial. Nor-

Des del naixement,
els nadons ja estan
envoltats de sons
que seran els
precursors de la
futura música

malment els infants que han sentit cantar a casa tenen millor entonació, millor educació auditiva i solen tenir millor predisposició per la concentració que altres que no han tingut aquesta educació primerenca.

A l'etapa de 0-3 aquesta tasca no queda al marge, es pot fer una feina molt conscient començant simplement amb els jocs de falda que tota la vida les padrines havien fet als néts, a més d'establir lligams mitjançant el joc; l'oïda dels nins també es treballa d'aquesta manera, fent discriminació de diferents veus, sons i instruments. En aquestes primeres edats és molt important la consciència del món sonor que els envolta així com del silenci com a element imprescindible per fer música i per escoltar-la. Cal recordar que perquè hi hagi música hi ha d'haver combinació de sons amb silenci.



El cervell humà
està preparat
per l'oïda
absoluta si es
treballa
correctament
durant la
infància

Activitats tan simples com les cançons de falda (“Serra mamera”, “Dir per a dit”) ajuden a desenvolupar la percepció de les melodies i, en conseqüència, la discriminació melòdica de les cançons, al mateix temps que ajuden a crear i fomentar els vincles entre nins i adults.

IMPORTÀNCIA DE L'EDUCACIÓ MUSICAL A L'ETAPA PRIMÈRIA. EL JOC COM A ELEMENT PRINCIPAL D'APRENTATGE

“La música dona ànima a l'univers, ales a la ment, vols a la imaginació, consol a la tristesa i vida i alegria a totes les coses” Plató.

Dins l'aula es poden treballar diversos aspectes de l'educació musical: cant a diari, motricitat mitjançant la dansa i moviment: educació auditiva. La dramatització i la rela-

xació integrats dins l'aula la música sempre m'han donat molts recursos per resoldre conflictes, calmar els alumnes després del pati, despertar empatia entre alumnes mitjançant cançons o treballar la integració mitjançant la percussió.

Dins l'etapa d'educació infantil es pot fer molta feina preparant futures persones capaces de gaudir amb tot tipus de música. El cervell humà està preparat per l'oïda absoluta si es treballa correctament durant la infància. Almenys es pot contribuir a educar bons oïents, començant per la discriminació auditiva, la classificació dels sons i els sentiments i emocions que aquesta genera.



L'educació musical a l'educació infantil: una eina essencial per al desenvolupament integral

L'educació musical és un component fonamental en el desenvolupament dels més petits. A l'etapa infantil, la música no només és una forma d'entreteniment, sinó que també és una eina poderosa per fomentar el creixement emocional, social i cognitiu dels nins.

L'educació musical dins les etapes primerenques pot contribuir de manera molt beneficiosa al desenvolupament dels infants. Alguns d'aquests aspectes són els següents:

1. **Desenvolupament cognitiu:** La música estimula diverses àrees del cervell, amb la millora de les habilitats de memòria, atenció i resolució de problemes. Els nins que participen en activitats musicals sovint mostren millores en el seu rendiment acadèmic, al mateix temps que fomenta el desenvolupament dels dos hemisferis del cervell. Dins l'aula de música simplement amb el fet d'agafar un instrument de petita percussió ja podem detectar molts aspectes com lateralitat, problemes de coordinació o motricitat fina.
2. **Expressió emocional:** La música permet als nins expressar les emocions d'una manera creativa. A través de la cantada, el ball o la creació de melodies els petits poden comunicar els seus sentiments i experimentar d'emocions. Cada curs una de les coses que més m'agraden és veure la cara dels més petits quan sonen un petit instrument, la satisfacció que els dona i la seguretat i confiança en ells mateixos és una experiència vital.
3. **Habilitats socials:** Participar en activitats musicals en grup fomenta la col·laboració i el treball en equip. Els

nins i les nines aprenen a escoltar-se els uns als altres, a respectar torns i a compartir idees, aspectes clau per al seu desenvolupament social. Ajuda a crear consciència de grup ja que quan sonam en grup per fer música hi ha d'haver actituds de col·laboració i empatia entre tots els components.

4. **Motricitat i coordinació:** La música implica moviment, ja sigui a través del ball o de tocar instruments. Això ajuda a millorar la coordinació motora i la consciència corporal dels nins i nines. Veure amb quina mà agafen els instruments o amb quina fan la força per fer sonar els clavers, ja des de ben petits ens dona informació sobre si aquest nin serà dretà o esquerrà.

Algunes activitats musicals per treballar a l'educació infantil podrien ser:

- **Cants i cançons:** Aprendre cançons senzilles ajuda a desenvolupar la memòria i el llenguatge. A més, cantar en grup fomenta la cohesió i la diversió al mateix temps que ajuda a millorar les relacions amb els companys. Des del meu punt de vista aquestes activitats de cant s'haurien de fer a diari, intentant que sigui sempre un cant amb veu en directe, no enregistraments.
- **Jocs musicals:** Activitats com "el joc de les cadires" o "el telèfon" poden ser molt divertides i alhora educatives, ja que impliquen moviment i interacció; "el rei del silenci" o les estàtues de pedra els ajudaran a agafar consciència del silenci.
- **Toc d'instruments:** Introduir instruments musicals senzills, com tambors o maraques, permet als nins explorar diferents sons i ritmes.



La música
permet als
nins expressar
les emocions
d'una manera
creativa



Una bona educació musical en les primeres edats contribuirà de manera clara a la formació de futures personetes sensibles

- Ball i moviment: amb aquestes activitats els infants a més de gaudir desenvolupen i potencien la seva part motriu i pels mestres ens ajuda al mateix temps. Que ens dona molta informació sobre temes de lateralitat, connexions neuronals, etc.
- És molt important treballar L'ESCOLTA ACTIVA i fer sentir als infants diferents tipus i estils de música i que ells activament puguin expressar allò que el suggereix.

L'educació musical abraça un munt d'aspectes enriquidors pel desenvolupament de l'infant. En una societat cada vegada més digitalitzada on els infants cada vegada estan manco motivats i conscienciats, els aspectes que ajuda a desenvolupar la música són crucials per al seu posterior

desenvolupament com a persones sensibles. La música és capaç de despertar emocions i sentiments que moltes vegades els més petits no saben comunicar. L'aula de música hauria de ser un lloc on els infants se senten lliures i capços de manifestar els seus sentiments.

En definitiva, una bona educació musical en les primeres edats contribuirà de manera clara a la formació de futures personetes sensibles, alhora que treballarem un munt de habilitats i destreses que segur els seran de molta utilitat en el món dels adults. A part de ser un gran mitjà per fomentar les tradicions culturals nostres i també d'altres països i cultures, afavoreix la integració, ja que la música és per excel·lència el llenguatge universal mitjançant el qual tots ens podem comunicar. ■



La Logopèdia dins l'Atenció Primerenca

Neus Martorell Dols,
logopeda i fisioterapeuta

Dins el marc de l'Atenció Primerenca i el desenvolupament infantil, hi ha la pregunta del milió que molts de pares i mares, i fins i tot molts de professionals del món de la salut, l'educació i els serveis socials, es fan.

La pregunta és: quan hem de començar Logopèdia?

La resposta té molts de matisos, i no és exclusiva. I això, malgrat pugui semblar molt abstracte pot resultar clarificador. Pentura pot fer entendre la magnitud del que significa parlar i que hi ha diferents maneres de poder fer logopèdia. I sobretot, entendre en realitat què fa, o pot fer, un/a logopeda.

Aleshores, intentarem fer reflexionar en relació a aquest tema i ho farem des de l'Atenció Primerenca i des de la mateixa Logopèdia, tot situant-nos en la realitat de les famílies amb un infant de menys de 6 anys que té o pot tenir dificultats de parla, de llenguatge, de comunicació, de veu, de deglució o en les diferents funcions orals.

La pregunta és:
quan hem de
començar
Logopèdia?

Per un costat, sabem que segons el seu Llibre Blanc *l'Atenció Primerenca és entesa com un conjunt d'actuacions urgents de caràcter preventiu, de detecció, diagnòstic i de intervenció terapèutica de caràcter interdisciplinari, que s'estén des del moment del naixement fins que l'infant compleix sis anys i inclou, per tant, les etapes perinatal i postnatal i la primera infància* (caib.es).



El/la logopeda forma part dels equips dels Serveis d'Atenció Primerenca i Desenvolupament Infantil (SEDIAPs)

amb la tasca a revisar necessitats no logopèdiques que vagin sortint. I viceversa, el logopeda pot acompanyar un altre professional referent d'una família que de cop expressa necessitats de caire més logopèdic.

Cert és que aquesta manera de fer, avui en dia, encara ens espanta. Dins la comunitat educativa i dins el model biomèdic, fins i tot, dins la mateixa Atenció Primerenca, aquesta metodologia de feina és molt criticada. Curiosament, i malgrat que l'evidència va cap a treballar en equip on la comunicació sigui honesta, real i a vegades incòmoda, és més fàcil entendre la mirada clínica i parcel·lada que posa el professional i la seva disciplina com els solucionadors de les dificultats que es troben les famílies i els infants.

Aquesta manera de fer mobilitza, reflexiona, fa pensar i ens fa sortir de la nostra zona de confort. Ens iguala. I ens col·loca als professionals com a agents actius i horitzontals amb les famílies. Les famílies són les que coneixen els seus fills, i els professionals les tècniques. Però el diàleg entre tots és imprescindible per a poder trobar la millor estratègia perquè cada família pugui acompanyar el creixement del seu infant.

Tot plegat ens porta a molta reflexió i a molt de debat. És la manera per aconseguir que la comunicació no desapareixi i que l'evolució continuï. I per això posam en quarantena una sèrie de creences que encara se senten en les consultes de Logopèdia d'Atenció Primerenca:

- *"Preferim parlar just un idioma al nostre fill perquè així no s'embullarà".* L'evidència diu que una llengua-una persona, però que viure amb més d'una llengua no és motiu de retard de llenguatge.
- *"Si usam gestos, el limitam perquè parli".* Estar neurològicament comprovat que el gest facilita la paraula, per això gesticulam quan parlem; i que la parla és la ruta més econòmica que tenim els humans per comunicar-nos. I si ho podem fer oralment no ho farem d'una altra manera.
- *"Ha de fer logopèdia cada setmana, no podem descansar".* Qualsevol aprenentatge necessita temps de descans. Cal entendre que la necessitat de la logopèdia sovint és de les famílies i no dels infants. I que moments de comunicació i llenguatge són continus. La millor logopèdia és la mateixa vida i les situacions comunicatives que hi apareixen. Això és el que hem de saber veure i mirar els/les logopedes.

Posam en quarantena una sèrie de creences que encara se senten en les consultes de Logopèdia d'Atenció Primerenca





- *"Estar molt trist i frustrat perquè no es pot comunicar". En realitat aquesta frustració i tristesa és dels*

pares que no aconsegueixen comunicar-se com voldrien amb el seu fill/a que encara no parla i pensen que ja hauria de parlar. Potser cal entendre primer què vol dir comunicar-se i veure que la no comunicació no pot existir. D'aquesta manera podrem comprendre que perquè es doni comunicació sempre hi ha d'haver un que expressa, un que escolta i un missatge. I ens adonarem si escoltam el missatge o si, esperant la resposta que volem sentir, no podem escoltar el que el nostre fill/a ens diu. Aleshores aquesta expectativa sí el pot frustrar i entristir.

- *"Fins que no faci 3 anys no pot iniciar logopèdia".* Cal entendre que aquesta premissa no neix d'acord amb el desenvolupament de l'infant, sinó de la gestió dels recursos i pressupostos, i de l'organització dels serveis amb una mirada posada en les disciplines tècniques, i no en l'infant o la família. Si un nadó necessita estimulació de la succió/deglució per aconseguir una millor lactància materna, està clar que no esperarem als 3 anys.
- *"Quanta més logopèdia faci, millor".* Vivim en una era on la immediatesa i el pensar que fer més és fer-ho millor. Aquesta idea ens boicoteja i ens paralitza perquè el

La millor logopèdia és la mateixa vida i les situacions comunicatives que hi apareixen

deenvolupament infantil no funciona així. Aquest fenomen és molt delicat. Sobretot, perquè en el fons tots tenim les nostres rutes d'aprenentatge i la nostra pròpia evolució.

Vivim en una era on la immediatesa i el pensar que fer més és fer-ho millor

Potser si entenem la situació, els conceptes tècnics, la organització dels recursos, comprenem com apren i es desenvolupa el "nostre" fill/a, i com ens relacionam com a família, potser ens ajudi a acompanyar millor la seva infància i entendre com podem potenciar o disminuir les seves dificultats.

Potser si ens comunicam, relacionam i ens coordinam amb el professorat, metges, personal educador... podem establir ponts, connexions i compartir experiències que ens duguin a treballar amb més sentit de la veritat de cada família i infant.

Potser que puguem crear un sistema o una societat que no just cerqui etiquetes i diagnòstics, i que pugui tenir recursos per afavorir les potencialitats dels seus individus.

Potser així descobrim una manera de comunicar-nos que ens faci escoltar-nos, comprendre'ns i existir. ■

Mudança, un conte per treballar la perspectiva de gènere i molt més

César Moreno Llabrés



Coincidint amb la darrera festivitat de Sant Jordi, Marina Bennasar Ramis (Sa Cabaneta, 1989) i Marina Uguet Ibáñez (Felanitx, 1991) presentaven Mudança, el seu primer conte il·lustrat, editat per Disset Edició. Un conte que treballa amb molta subtileza la qüestió del gènere i la diversitat.

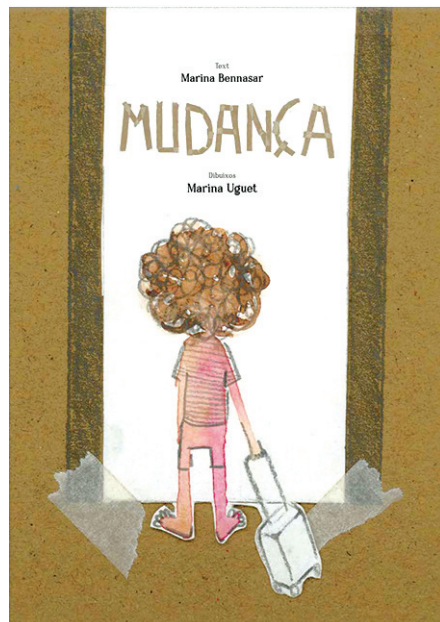
Aprofitant que aquesta edició de la revista Pissarra parla sobre l'Etapa educativa de 0-6 he trobat molt adient entrevistar a Marina Bennasar, escriptora del conte i mestra d'educació infantil al CEIP Nadal Campaner Arrom, i a Marina Uguet Ibáñez, il·lustradora del conte i també mestra d'educació infantil al CEIP Rafal Nou per a parlar de què tracta la seva primera creació literària i aprofundir amb la importància que tenen els contes en aquestes primeres edats.

Anem primer de tot pel principi de tot plegat, com i quan sorgeix la creació de Mudança?

Marina Bennasar: Va néixer mentre em preparava per a les oposicions. Volia preparar una unitat didàctica sobre gènere i no aconseguia trobar un conte amb la perspectiva que volia per encetar el tema. Així que el vaig escriure. Quan el vaig acabar estava tan satisfeta, orgullosa i contenta que em va semblar una llàstima deixar-lo només com a material meu d'aula. Així que vaig començar a cercar qui el pogués il·lustrar per fer créixer el projecte fins a convertir-lo en un àlbum il·lustrat.

En quin moment apareix Marina Uguet per encarregar-se de la il·lustració del llibre? Va ser complicat transmetre el que volies plasmar amb la teva història de manera visual?

Marina Bennasar: Quan vaig decidir cercar algú que il·lustràs el conte, no sabia ni per on començar. Així que vaig començar



La dificultat radicava a no caure en representacions estereotipades de rols de gènere ni en imatges preconcebudes

a donar veus a tothom que conec. Una amiga comú ens va posar en contacte i va ser “amor a primera vista”.

En un àlbum il·lustrat, text i imatge es complementen per explicar la història. Quan escric un conte, imagín com és el dibuix que acompanya cada fragment de narració, però només la composició, els elements que ha d'incloure. Després és tasca de na Marina Uguet posar ordre en les meves indicacions, fer que tinguin un discurs visual coherent i posar a lloc les meves peticions, que no sempre són tan factibles com em pens.

Marina Uguet: Per a mi la dificultat radicava a no caure en representacions estereotipades de rols de gènere ni en imatges preconcebudes pròpies de la societat on hem nascut i crescut. Això era una cosa que cap de les dues volíem que passàs, per tant les dues vàrem haver de reflexionar activament a l'hora de crear els personatges.

Explicau-nos breument (tot i que a la conclusió del conte ho explicau més detalladament) quines lectures ofereix Mudança al lector.

Marina Bennasar: La primera, i més evident, és una història divertida sobre dinosaures. Són un tema recurrent en la infància. I, a qui no li agraden els dinosaures?

La segona, és la lectura més emocional. Ho plantejam des de l'escenari d'una mudança, però qualsevol canvi comporta emocions semblants: inseguretat, por a allò desconegut, enyorança pel que es deixa enrere... Si sorgeixen preguntes o els infants comenten quelcom al respecte, pot ser una ocasió excel·lent per xerrar de les nostres experiències i oferir acompanyament.

I, finalment, el motiu principal pel qual vaig escriure el conte: el gènere. Jo volia un material que posés el tema del gènere sobre la taula, però sense que fos una vivència traumàtica, ni una cursa d'obstacles perquè el personatge protagonista ha de lluitar contra els estereotips. Senzillament que m'oferís un punt de partida per debatre si a algú li cridava l'atenció. I desitjar que arribi el dia que a ningú li cridi l'atenció.

Marina Uguet: Així mateix, som conscients que aquest és un tema que a molts adults els costa tractar amb infants, per això també el vàrem incloure a la guia de lectura. Recalcam molt que la guia està destinada als adults que volen acompanyar infants, no als infants en si.



Pel que fa a la lectura de la perspectiva de gènere, ha estat senzill per a vosaltres plasmar-la des de la realitat amb tanta naturalitat com també ho fan en Lluc i n'Adilet, protagonistes de l'obra?

Marina Bennasar: Amb la primera infància sí, perquè tenen la mirada neta d'estereotips i prejudicis. De fet, el públic adult és qui té les reaccions més acusades. Perquè la realitat és que vivim en una societat que marca moltíssim les diferències. I la societat de consum, encara més.

Jo volia un material que posés el tema del gènere sobre la taula, però sense que fos una vivència traumàtica

La realitat és que vivim en una societat que marca moltíssim les diferències. I la societat de consum, encara més

Pel que he pogut observar a través de les xarxes socials (@marinabennasarescriptora - @marina.uguet Instagram) heu fet maletes i portau Mudança per moltes biblioteques, escoles i fins i tot heu participat a la Vila del llibre de Mollet del Vallès (Barcelona). Quina resposta ha rebut el conte per part del públic infantil? Ha generat interpretacions que us han sorprès o que no esperàveu?

Marina Bennasar: A mi encara ara em sorprèn el silenci que hi ha mentre explico el conte. Som mestra d'infantil, així que estic molt avesada a explicar-ne, però no em pensava mai gaudir de l'atenció, el silenci i l'expectació que hi ha en cada conta-contes.

La reacció que més record la va tenir un alumne d'una amiga mestra. Va dedicar dos o tres dies a meditar quin creia que era el gènere de n'Adilet i va arribar a la conclusió que devia ser una nina: perquè creia que era algú que escoltaria molt bé. Em va semblar molt dolç, però alhora diu molt dels estereotips de la nostra societat.

Marina Uguet: A mi encara em sorprèn la poca "atenció" que posen els més petits al gènere i al rol de gènere dels personatges. Però alhora corrobora el que sempre he pensat, la dificultat la tenim els adults, els infants es preocupen més en la resolució del conflicte o en les emocions que van transitant els personatges.

Pel que fa al Conta-contes, l'acompanyau amb altres activitats o experiències?

Començam amb la narració i després oferim unes propostes lúdiques, que adaptam segons l'espai que ens acull, en què els infants poden triar entre decorar una silueta d'estegosaure, unes capsas d'excavació en què han de trobar les peces i completar trencaclosques de diferents dinosaures i una instal·lació amb capsas i siluetes de dinosaures en què poden imaginar i construir els seus mons.

Quins altres contes ens recomanau per educar als infants en la diversitat?

Marina Bennasar: N'hi ha moltíssims, i tots els que no conec. Qualsevol títol d'Olga de Dios és un encert; *Tots menys un*, d'Éric Battut; l'incombustible i clàssic *Elmer*, de David McKee.

Marina Uguet: m'agradaria destacar dos llibres de Jessica Love: *Sirenes* i *La boda* per la manera tan subtil i natural de tractar aquest tema.



Els infants es preocupen més en la resolució del conflicte o en les emocions que van transitant els personatges

Segurament que l'elecció no és fàcil però ens podríeu dir quin conte no pot faltar a la vostra biblioteca d'aula o personal?

Marina Bennasar: Odiï profundament fer eleccions d'aquest estil! Em costa molt triar en general i contes n'hi ha tants de meravellosos... Diré *Frederick*, de Leo Lionni, perquè és el primer conta-contes que vaig fer amb molt de públic. I em vaig sentir sorprenentment a gust.

Marina Uguet: a la meua biblioteca personal el llibre més consultat és *Un gran dia de res* de Beatrice Alemagna; a l'aula seria *Stelalluna* de Janell Cannon, té un gran impacte als infants quan l'explico, potser perquè va tenir un gran impacte en mi quan era petita.

I ja per acabar, teniu ja en ment algun altre conte i ens en podeu fer algun petit avançament o "spoiler"?

Tenim un segon conte acabat, del qual aviat tindrem novetats emocionants. I més projectes començats dels que podem abastar a la pràctica. Però la il·lusió ens pot. ■

Permís parental, no ens el creim

Miquel Àngel Bauzà Fuster,
pare de dos infants i permanent sindical

Primeres hores d'un dilluns de tardor del 23 i reunió de permanents de pública de l'STEI Intersindical.

S'enuncien les notícies de la darrera Mesa sectorial, entre les quals hi ha una bona nova: la regulació autonòmica del **permís parental**, quatre anys després que es regulàs a l'àmbit estatal (apunt: hi ha regulació autonòmica i estatal perquè ens hi obliga una Directiva europea, no per la consciència de les dificultats que a dia d'avui comporta tenir criatures).

La meva primera reacció és pensar que si l'administració estigués més acreditada digitalment la regulació europea a l'autonòmica hagués estat més àgil i jo hauria pogut gaudir d'aquest permís per al nostre fill petit.

S'enceta el debat a la reunió i la conseqüent ronda d'aclariments. Les conclusions van en la mateixa direcció: "Serà una bomba per als claustres!".

Primers dies de l'acció sindical després de la reunió. Explic el permís parental a claustres de companys i companyes i es repeteixen les preguntes que hem pogut aclarir i les que no.

- Se substituiran els permisos parentals d'una setmana?

Chi lo sà. La Conselleria no posa substitut si no són més de 15 dies.

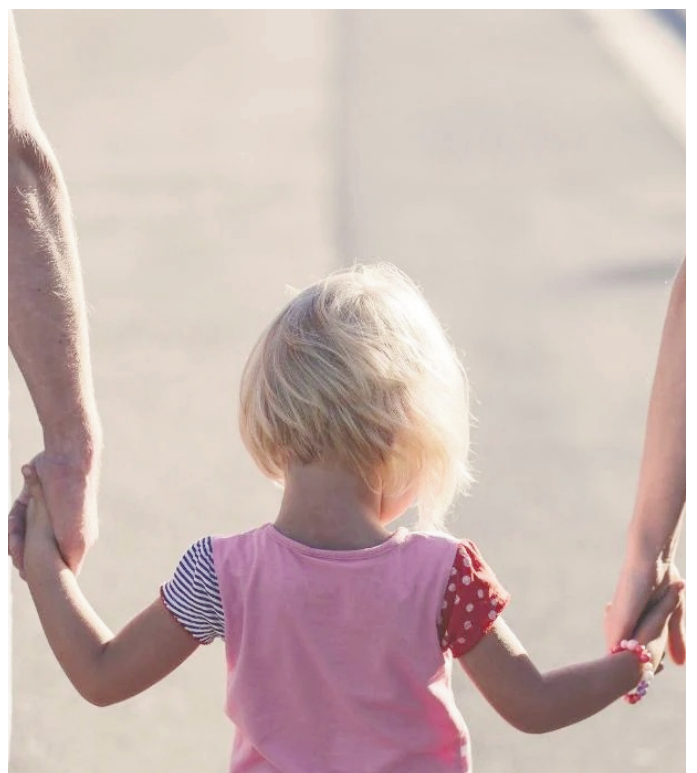
- I el setembre del 24 serà remunerat?

Aquesta resposta ja me l'aclarí un company de concertada el mateix dia que m'explicaren aquest permís: "s'ha de veure que siguin remunerades...". De moment s'ha començat a insinuar que només es cobraran 4 setmanes, quan es cobrin, i ara per ara no es cobren.

També hi ha pors perquè l'estupefacció no és menor:

- Els claustres quedaran buits! Tothom voldrà gaudir-ne!
- Si ho poden demanar els dos progenitors, n'hi haurà que ho aprofitaran per partir de viatge.

Els qui tenim criatures
sabem positivament
que podrien donar el
doble o el
triple de setmanes



Tothom ho sap, als països nòrdics és més fàcil conciliar, però quan les mesures arriben al sud estam preocupats perquè ningú no se n'aprofiti

Els qui tenim criatures sabem positivament que podrien donar el doble o el triple de setmanes perquè aquest permís ajuda però no rescabala. Aquest dret, com els altres, ha de ser per exercir, no només per tenir.

Dels avantatges no en som conscients:

- Tot i que podria ser superior, el període és llarg, de l'any fins al dia que l'infant en fa 8. A partir d'aquesta edat ja posen taula, fan la transferència de l'AFA i es fan el llit.
- S'assegura la igualtat. No es pot transferir el seu exercici. Això vol dir que els pares no podem passar les nostres 8 setmanes a les mares dels nostres infants perquè en tenguin cura elles.

Sovint a vorera de mar veim passejar parelles estrangeres que no arriben als trenta amb tres infants i resulta que tenen estudis superiors i màsters. Tothom ho sap, als països nòrdics és més fàcil conciliar, però quan les mesures arriben al sud estam preocupats perquè ningú no se n'aprofiti. Per ventura és la diferència entre l'esquerra i la dreta, uns es preocupen perquè tothom ho tenguí, i uns altres perquè ningú se n'aprofiti. De moment, de les mesures de conciliació no ens en podem aprofitar perquè no n'hi ha gaires. Basta mirar la cara de velocitat de pares i mares a les entrades i sortides de les escoles.

En matèria de conciliació hauríem de prendre com a referent la infància de les princeses. Quan un dimarts de novembre entrada la fosca vaig a fer la compra amb els meus guardespalles corresponents les intent imaginar en la mateixa tessitura i m'és difícil. Segur que les incidències són diferents. Intent allunyar la ràbia de classe per no fer-me mala sang, però sé, positivament, que les mesures de conciliació que tenim no són suficients.

Per exemple, amb la regulació actual del permís parental si una criatura nostra emmalalteix:

- Ha de fer-ho de dilluns a divendres, perquè el permís es gaudeix per setmanes senceres i així es pot cobrar el dissabte i el diumenge. Ni un dia més, ni un dia menys.



En matèria de conciliació hauríem de prendre com a referent la infància de les princeses

- Cal avisar amb quinze dies d'antelació.
- I, finalment, ha d'emmalaltir segons necessitats del servei.

Vaja, el que fan tots els infants.

I mentrestant hi ha qui es preocupa que en un futur Europa pugui ser musulmana, com si aquest fet fos més greu que la parentalitat torni a ser un luxe a l'abast de qui pot conciliar. ■

Guia de suport psicosocial per a personal docent: respostes després d'una catàstrofe com la gota freda al País Valencià

Un grup de professionals de la psicologia ha elaborat una guia per ajudar l'alumnat després de la tragèdia de València. Afrontar les conseqüències del que va passar a final d'octubre durà temps i, segurament, treball especialitzat.

1. Quines reaccions emocionals són normals després d'una catàstrofe?

Després d'una situació traumàtica, és comú que els estudiants sentin por, ansietat, tristesa o confusió. D'altres poden experimentar ràbia, vergonya i culpa. Aquestes emocions són reaccions normals i esperables, i és important que sàpiguen que no estan tot sols en els seus sentiments.

A més, alguns infants podrien mostrar símptomes de trastorn d'estrès posttraumàtic (TEPT), entre els quals s'inclouen:

- Records intrusius, com pensaments recurrents i involuntaris sobre el succeït.
- Evasió de persones, llocs o activitats que els recordin el que va passar.

- Canvis negatius en el pensament i en l'estat d'ànim, com tristesa persistent, dificultat per a experimentar emocions positives o pèrdua d'interès en activitats.
- Canvis en les reaccions físiques i emocionals, com excés de vigilància, sobresalts o dificultat per a concentrar-se.
- En els menors, és possible que allò que ha passat es recreï en els seus jocs o que pateixin malsons i terrors nocturns, que poden incloure o no detalls específics del fet traumàtic.

2. Com puc detectar si un estudiant necessita ajut emocional?

Alguns estudiants poden mostrar canvis en el comportament o manifestar certs senyals d'estrès:

- Temor o por perquè el fet es torni repetir.
- Manca o pèrdua de gana, a vegades acompanyada de nàusees o marejos.

Després d'una situació traumàtica, és comú que els estudiants sentin por, ansietat

- Pèrdua d'interès en activitats diàries que abans els agradaven.
- Plor o tristesa relacionats amb les pèrdues o l'impacte del fet traumàtic.
- Alteracions en el son, com dificultat per a dormir, somnolència diürna, malsons i terrors nocturns.
- Dependència excessiva dels pares, mares o figures de referència.
- Apatia o desinterès generalitzat.
- Canvis en el comportament, com major passivitat, irritabilitat, inquietud o fins i tot conductes regressives.
- Desorientació en l'espai, de manera que no poden reconèixer on són.
- Dificultat per a estar quiets, tremolors o nerviosisme.
- Conductes que manifesten angixa o ansietat.

Aquestes manifestacions no s'han d'interpretar tot d'una com a signes d'un problema psicològic greu. Es tracta de reaccions normals a situacions anormals i poden millorar amb el temps. Tot i això, si persisteixen durant un període perllongat i causen un malestar significatiu en l'estudiant, caldria cercar ajut professional.

És fonamental oferir un espai segur i fiable en què els estudiants se sentin còmodes

3. Com puc facilitar que l'alumnat expressi les emocions?

És fonamental oferir un espai segur i fiable en què els estudiants se sentin còmodes per a obrir-se. Això implica:

- Oferir un espai basat en la confiança: crear un entorn en què sàpiguen que poden comptar amb tu, amb coherència entre el que dius i fas. Mostra interès amb una postura propera, amb una mirada suau i afectuosa.
- Mostrar respecte: escolta amb ment oberta i compassiva, sense emetre judicis, fins i tot si les teves perspectives difereixen de les de l'alumnat.
- Reconèixer la individualitat: cada persona viu i afronta les situacions des de la seva perspectiva personal, amb creences i valors que influeixen en la seva conducta diària.
- Facilitar una comunicació assertiva: parla amb calma i permet que els estudiants expressin les emocions i inquietuds sense pressa. Observa i cuida també el teu llenguatge corporal, tot mostrant atenció i comprensió a través de gestos i postures d'escolta activa.

Les situacions traumàtiques desperten en cada persona estratègies d'afrontament que han après al llarg de la vida

4. Què puc fer si un estudiant no vol parlar del que ha passat?

Les situacions traumàtiques desperten en cada persona estratègies d'afrontament que han après al llarg de la vida. En alguns casos, els estudiants poden no voler compartir el seu dolor, potser per manca de confiança, sentiment de culpa, ansietat o entumiment emocional.

- Respecta el seu silenci: no pressionar-los per parlar, ja que això pot fer que es tanquin encara més.
- Crea un espai segur: fomenta un espai segur a l'aula. Mostra empatia i disposició a escoltar.
- Ofereix opcions alternatives d'expressió: activitats com el dibuix, l'escriptura, etc., poden servir d'ajut.
- Observa qualsevol símptoma d'alerta: para atenció a senyals d'angoixa.

- Fomenta el retorn a la rutina: la rutina pot oferir-los estabilitat i ajudar-los a centrar-se en activitats familiars que aporten una sensació de normalitat.
- Ser pacient: permet que l'alumnat processi les emocions al seu ritme.
- Valida les seves emocions: posa en valor les emocions dels estudiants i evita comentaris que puguin fer que sentin que el seu dolor és trivial. Tota emoció i dolor és vàlid i incomparable.

5. Com puc mantenir la calma en moments d'alta ansietat a classe?

Mantenir la calma i transmetre serenitat a l'aula és fonamental, ja que els estudiants sovint perceben i reproduïxen les emocions dels adults al seu voltant.

- Practica tècniques de respiració en grup: com la tècnica 4-7-8 (inhalar en 4, retenir en 7 i exhalar en 8).
- Empra una veu calmada i reconfortant: evita donar indicacions brusques o apressades, amb una postura relaxada.
- Modela l'autocura: mostra als alumnes com cuidar-se en moments difícils. Fins i tot un comentari breu com "prenem un moment per respirar i calmar-nos", ajuda perquè ells entenguin que també poden gestionar les emocions.
- Reforça la sensació de seguretat: fes-los saber que estan en un espai segur i que poden confiar en el suport del grup i del professorat. Aquesta estabilitat ajudarà a reduir l'ansietat i perquè se sentin en un entorn on poder relaxar-se i centrar-se en el present.

6. Com puc ajudar els alumnes que han perdut una persona estimada?

El dol és un procés complicat i, en situacions com una catàstrofe, pot ser especialment difícil d'entendre pels estudiants.

El dol és un procés complicat i, en situacions com una catàstrofe, pot ser especialment difícil d'entendre

- Ofereix suport sense forçar el diàleg: alguns alumnes estaran disposats a parlar sobre la seva pèrdua, mentre que d'altres no. Escolta'ls sense jutjar i dona'ls l'espai per a expressar el seu dolor quan se sentin disposats.
- Permet l'expressió amb activitats alternatives: ofereix activitats com dibuix, escriptura o fins i tot rituals de comiat que puguin ajudar-los a processar el dol d'una manera menys directa.
- Evita minimitzar la pèrdua: frases com "altres han passat per això mateix" o "tot millorarà aviat" poden fer que l'estudiant senti que el seu dolor no es pren seriosament. En el seu lloc, valida la seva experiència dient "sé que això és molt difícil per a tu" o "som aquí per escoltar-te quan et calgui".
- Facilita la cohesió grupal: la connexió amb els companys pot ajudar-los a sentir-se acompanyats i recolzats en el seu procés de dol. Dur a terme activitats grupals que enforteixin els lligams entre ells pot ser molt beneficiós.

L'escolta activa és essencial perquè els estudiants sentin que les seves emocions i pensaments són respectats

7. Quina és la millor manera d'escoltar i validar les emocions dels alumnes?

L'escolta activa és essencial perquè els estudiants sentin que les seves emocions i pensaments són respectats i compresos.

- Reformula i parafraseja: després que l'estudiant hagi parlat, repeteix amb les teves pròpies paraules el que ha dit per assegurar-te de que ho has entès correctament i mostrar-li que has parat atenció.
- Permet que les emocions s'expressin lliurement: si un alumne plora o mostra frustració, no l'interrompis ni provis "d'arreglar" la situació de tot d'una. Simplement ser allà i mostrar que la seva experiència és respectada i compresa pot ser de gran alleugeriment per a ells.
- Escolta amb una ment oberta i sense jutjar: evita qualsevol judici o interpretació mentre l'estudiant parla. L'escolta activa implica acceptar el que et conta sense donar consells no sol·licitats ni comparacions.

Després d'una situació traumàtica, és comú que els estudiants sentin por, ansietat

- Empra una comunicació verbal i no verbal no adequada: mantén el contacte visual, assenteix lleument o fes servir frases com “ho entenc” o “conta'm més coses” per a mostrar el teu interès. Evita distraccions com mirar el rellotge o el mòbil.

8. Com podem fer front junts a la incertesa sobre el futur?

En situacions de crisi, és comú que l'alumnat es demani què passarà després i si la catàstrofe es podria repetir.

- Centra't en el present: explica'ls que encara que no puguem controlar el futur, podem fer coses en el present per a sentir-nos millor. Mantenir una rutina i petits objectius diaris poden ajudar a reduir la sensació d'incertesa.
- Fomenta el diàleg: convida els estudiants a expressar les seves preocupacions i permet que cada un comparteixi els pensaments sobre el futur. Escoltar altra gent pot ajudar-los a veure perspectives diferents i sentir-se acompanyats en les seves inquietuds.
- Reconeix la possibilitat de les seves pors: evita frases com “això no passarà mai”. En el seu lloc, respon amb empatia dient quelcom semblant a “és natural que això et preocupi”, seguit d'un recordatori de que junts poden abordar el que vingui, amb l'enfortiment de la seva capacitat de fer front a les coses.
- Promou l'esperança i la resiliència: posa l'èmfasi en la seva capacitat d'adaptació i en el suport mutu. Reforça la idea de que han superat un moment difícil i que, amb el temps, poden sentir-se més forts i segurs.

9. Com puc promoure l'autocura entre els companys docents?

En situacions d'estrès perllongat, el benestar de l'equip docent també és fonamental per poder donar suport a l'alumnat.

- Promou la importància del descans i la cura d'un mateix: recorda'ls que el benestar físic i emocional és essencial. Això pot incloure pauses al llar del dia, alimentar-se bé i fer exercici.
- Evita l'exposició constant a notícies o xarxes socials sobre la catàstrofe: estar connectat de manera permanent a la informació sobre el desastre pot augmentar l'ansietat i l'estrès. Anima els companys i companyes a limitar el temps dedicat a les notícies i a centrar-se en el present.
- Ofereix espais de suport mutu: facilita moments en què el professorat pugui parlar sobre les seves experiències i preocupacions en un ambient de confiança. La col·laboració i el fet de compartir experiències reforcen el vincle i redueixen el sentiment d'aïllament.
- Incentiva la separació entre feina i vida personal: després d'una jornada és important que l'equip docent desconnecti de la tasca diària. Animar-los a tenir temps per a ells i les seves famílies és clau per mantenir la salut mental.

L'equip tutorial i el gabinet d'orientació són els teus aliats més propers

10. On puc trobar ajut addicional o recursos específics de suport?

En primer lloc cal aprofitar els recursos que ofereix el propi centre educatiu. L'equip tutorial i el gabinet d'orientació són els teus aliats més propers. Ells et poden proporcionar:

- Informació i orientació: estan en contacte amb les famílies i t'ajudaran a comprendre millor les reaccions emocionals de l'alumnat i a identificar els recursos disponibles.
- Eines i estratègies: t'oferiran tècniques i estratègies per a gestionar l'estrès i l'ansietat tant a tu com a l'alumnat.
- Suport emocional: podràs compartir les teves preocupacions així com també rebre escolta activa i empatia.

Si sents que necessites un suport més especialitzat, no dubtis en cercar ajut psicològic extern. Hi ha professionals capacitats en emergències, en dol i en trauma que poden oferir-te un acompanyament personalitzat en aquest procés. ■

En situacions d'estrès perllongat, el benestar de l'equip docent també és fonamental per poder donar suport a l'alumnat

Jaume Oliver, 36 anys de lluita incansable per la llibertat

Carles Cabrera

Del 1988 ençà, en Caseta ha estat lligat al col·legi Pius XII, on encara exerceix de mestre.

Estudiar a la UIB i ja quedares a viure a Palma?

Vaig trobar que Felanitx ja estava prou lluny de casa. D'estudiant, compartia. Quan acab Magisteri, em not perdut. Al darrer estiu, me'n vaig tornar al Port, però no sabia què faria. I com que vaig estudiar Magisteri de Ciències, em matricul de Biologia i no em convenç. Creia que no podia optar a Filologia; quan m'informen que sí, em canviï, però només mesos. No hi connect; m'agrada més Magisteri.

Et degueres avenir amb professors com Artigues o Majoral...

En som deixeble! Biel m'ensenyà a fer escola i fer país. I a Toni, el conec per ell. Duïen un grup de música plegats. Amb Toni, ens avinguérem més perquè vivia a Ciutat.

I com començares a Pius XII?

Feia reciclatge a Bunyola. Jaume Conti, director de Pius, m'explicà el projecte de fer-ne una escola catalana i m'ofertí entrar-hi.

Allà feres una matèria de Cultura Catalana i tot.

Es deia 1000 anys. Coincidia amb el moment que al Principat se celebrava el mil·lenari. Volia transmetre la idea del país sencer.

Parlant de país, també et reflecteixes en l'exemple de Guia.

Guia m'influeix en la manera d'entendre el país amb *És molt senzill: digueu-li Catalunya*, que tingué impacte fort en l'independentisme.

El llibre defensa el d'un nom de país en singular...

El plural és de Fuster, que diu que, de moment, seria millor usar Països Catalans. I que de la Catalunya estricta n'hem de dir Principat.

En relació amb el Procés vivim en un moment d'impasse, no?

S'ha desinflat, però l'independentisme no morirà mai. Començà amb la conquesta del 1715 i sempre han existit moviments per reivindicar la llibertat. El *crescendo* provocà que, per primer cop, l'independentisme es transformés en regional. Fins llavors, era impensable que no es concebés

Guia m'influeix en la manera d'entendre el país amb *És molt senzill: digueu-li Catalunya*, que tingué impacte fort

la nació completa; quan els regionalistes de CDC muten en independentistes, augmenten els partidaris de la independència del tros.

I pel que fa a les Illes?

Ho veig negre, però no estam acabats. La situació politico-lingüística va lligada. Ara el Consell reivindica que la bandera té 40 anys ridículs! La que defens jo en té 800 i és la que toparà a tots els edificis històrics.

Record un vídeo de VilaWeb on en paraves...

Si entraves en una merceria i demanaves bandera mallorquina, et treien quatre barres! Aquesta ensenya de poc més d'un segle era la de Ciutat, i la de les Illes, en té 40. Hi participà gent de la preautonomia. Majoral, que hi era, els defensà la senyera, però els altres volgueren introduir modificacions de la catalana. Biel els demanà que alcessin el cap i veiessin la quadribarrada del sostre.

Joanot Colom és el primer independentista: el cap d'una revolta que assolí que funcionéssim com una societat autogestionada

Felanitx diuen que és el poble dels genis de Colom ençà...

Joanot Colom és el primer independentista: el cap d'una revolta que assolí que funcionéssim com una societat autogestionada dos anys.

... O Pere Oliver.

És el meu primer referent independentista. A la proclamació de l'Estat Català de Companys, a Felanitx, Oliver penjà una estelada i posà altaveus al balcó de l'Ajuntament perquè tothom sentís la proclamació... fins que la Guàrdia Civil el dugué a tancar a Manacor.

I com veus avui l'educació com a docent?

Ha millorat amb quasi cadascuna de les lleis educatives. La LOMLOE és la més progressista de totes, però implica més dedicació. I els mestres envellim i ens costa més una feina que s'ha multiplicat amb els anys sense compensacions. A seixanta, passaves a 6 h setmanals; ara cal esperar a 63 per fer-ne 12, i només als nascuts fins al 1963. Els del 1964 no sé si podem. Vols millorar la qualitat de l'ensenyament? Posa 15 alumnes a l'aula. El pitjor és el declivi del català. I l'Administració actual encara fa passes enrere, però

La LOMLOE és la més progressista de totes, però implica més dedicació. I els mestres envellim i ens costa més

l'altra no n'avançaren! És escandalós que la cultura hagi de dependre del polític o que el govern d'un país ataqüi la seva cultura.

Cal confiar en el poble?

La gent no en té culpa. Depèn de les institucions: el problema és que incompleixin el deure.

No combregues amb allò que els pobles tenen els governants que es mereixen?

És dur. No veig una societat cohesionada. Vivim una substitució demogràfica que implica desarrelament. I no és culpa dels immigrants: ells s'integren a Espanya!

M'agradaria acabar parlant del Cosso.

És l'esperit de Felanitx. Hi ha reivindicació; ho trob a faltar a altres llocs. No en veig cap que llueixi tantes estelades com duen els joves felanitxers encara ara. Deu ser que ser felanitxer marca... ■



Els Projectes Erasmus+ com a eina valuosa d'inclusió social

Magdalena Balle Garcia

Magdalena Balle Garcia (1976, Filologia Anglogermànica), des del 2019 és l'ambaixadora EPALE per a les Illes Balears en el camp de l'Educació d'Adults. Actualment és la representant més veterana, juntament amb l'ambaixador de Ceuta. A més és la secretària del CEPA Son Canals de Palma i coordinadora del projecte Erasmus+ del CEPA Son Canals. Va pertànyer al grup impulsor de la Plataforma Electrònica d'Aprenentatge d'Adults a Europa del Ministeri d'Educació (EPALE).



La trajectòria d'internacionalització al CEPA Son Canals ha contribuït una mica perquè pogués estar al dia en aquest camp i poder assessorar altres CEPA o organitzacions d'adults sense ànim de lucre com a Escoles Oficials d'Idiomes, rol que ha assumit des que és ambaixadora EPALE. Amb aquest article s'intenta fer cinc cèntims del recorregut dels programes Erasmus+ al CEPA més antic de les Illes Balears.

El primer tast de projectes europeus es va dur a terme amb un projecte bilateral

Els projectes bilaterals com a començament d'una llarga trajectòria

El primer tast de projectes europeus es va dur a terme amb un projecte bilateral, és el més recomanable per als centres novells en procés d'internacionalitzar.

De fet, l'any 2005 el CEPA Son Canals va ser el primer CEPA de les Illes Balears que participà en un intercanvi d'alumnes bilateral amb un país d'Europa, concretament la regió de North Lanarkshire. Aquest consorci entre la Conselleria d'Educació i aquesta regió d'Escòcia, en aquell moment país de la UE, només s'implementava a instituts públics de Mallorca i entre alumnat molt competent en llengua anglesa. El fet d'incloure alumnes migrants o simplement estudiants amb un baix poder adquisitiu va suposar un canvi de model molt lligat al valors del Consell d'Europa: inclusió i igualtat.

En els programes Erasmus+, les organitzacions beneficiàries han de fer participar activament i involucrar en les activitats participants amb menys oportunitats. Les organitzacions beneficiàries compten amb moltes eines i el finançament previst per afavorir la mobilitat d'alumnat vulnerable per Europa.

Trajectòria multilateral i transnacional al CEPA Son Canals

La trajectòria en projectes educatius europeus multilaterals i que incorporen consorcis de certa magnitud al CEPA va néixer l'any 2006, el CEPA Son Canals era molt diferent a l'escola d'avui i es va encetar amb la coordinació d'un programa Erasmus+ per a alumnes d'ESPA en risc d'exclusió social.

A més, el director que hi havia al CEPA en aquell moment en sabia un poc del tema i va encoratjar atot el professorat a fer-ho. El fet de tenir un equip directiu favorable a desenvolupar el programa és essencial i convé que hi formi part. Aquest programa té un pressupost elevat, una burocràcia titànica i implica 'moure' professors i alumnes i això, tot plegat, esdevé complicat. A més, sempre convé que hi participin molts de professors per amplificar l'impacte.

En tots els projectes europeus hi ha d'haver una segona fase de comunicació/preparació, que és posterior a la fase de redacció i anàlisi del projecte. S'ha de fer un esforç per comunicar bé el programa i que l'equip directiu n'estigui convençut, doni suport en tot moment al coordinador i no hi hagi cap mena de tebior. És important, com s'ha dit abans, que l'equip directiu formi també part del grup de feina. Per suposat, una part important del claustre ha d'estar implicada i convençuda i ha de formar part del grup de feina. Una vegada se supera aquesta fase de comunicació i creació de la comissió d'internacionalització ja es poden enllestir les activitats i organitzar els intercanvis o les estades a l'estranger.

La participació en projectes Erasmus+ és un camí difícil

Molts dels reptes i entrebancs que vàrem topar l'any 2006 encara persisteixen. Els programes canvien molt i cada any surt una convocatòria amb trets totalment diferents a la de l'any anterior. Un altre dificultat, gens menyspreable, és el fet que el coordinador Erasmus+ compta amb una reducció d'una hora lectiva en el cas d'Educació d'Adults i de dues en el cas d'Educació Secundària. La dedicació d'una o dues hores setmanals al programa són del tot insuficients. La cerca de socis, el maneig de pressuposts, la pujada dels preus dels avions, la insularitat, que encareix molt els avions, és un altre entrebanc important.

A més, el servei d'internacionalització Erasmus+ sempre ha estat molt centralitzat a Madrid i, els primers anys, els

La nostra escola ha canviat en molts de sentits els darrers vuit anys i els projectes implementats s'han modificat segons les necessitats



tècnics eren un poc inaccessibles. S'ha de dir que la comunicació amb el SEPIE (Agència Nacional Erasmus+) ha millorat moltíssim darrerament. També, els formularis en línia Erasmus+ sembla que es podran redactar en català en un futur proper i això suposa un avantatge. Un bot qualitatiu és poder comptar amb l'acreditació Erasmus+ i no haver de redactar un projecte d'una durada de dos anys. Això suposa un passaport per a poder organitzar intercanvis escolars per tota Europa sense haver de redactar projectes gegantins cada dos anys.

El valor afegit de desenvolupar projectes educatius europeus a un centre com el CEPA Son Canals, situat entre Son Gotleu i Pere Garau

El fet de participar en projectes educatius europeus inclusius ofereix l'oportunitat de viatjar amb alumnes adults que no han viatjat mai pel plaer de viatjar i de conèixer altres països d'Europa amb democràcies consolidades i que gaudeixen de drets i deures lligats a la ciutadania europea.

La nostra escola ha canviat en molts de sentits els darrers vuit anys i els projectes implementats s'han modificat segons les necessitats i els reptes dels moments. La primera fase de redacció i anàlisi de la realitat sorgeix a partir de les necessitats del nostre entorn. En el cas del CEPA el nostre entorn ha canviat molt. L'escola sempre ha estat ubicada en un barri obrer però quan començarem, enguany farà ja 20 anys, hi havia pocs alumnes migrats; en canvi ara són un grup molt significatiu. Endemés, els estrangers que arriben no són, ni molt manco, un grup heterogeni. Els nigerians, que era un grup majoritari a Son Gotleu, han estat substituïts pels magrebins i els pakistanesos.

La integració, el diàleg i la interacció real entre la comunitat local i la nouvinguda s'ha d'esperonar. La convivència s'ha d'afavorir i s'ha de treballar amb programes i iniciatives que van més enllà del currículum. El dos barris 'lindars' a l'escola surten a la premsa i sempre amb titulars relacionats amb la violència entre clans, el consum de drogues o l'incivisme i la brutícia.

El projectes europeus donen resposta a les necessitats de cada centre i la primera passa és fer un diagnòstic d'aquests reptes i necessitats

L'anàlisi dels reptes i necessitats del primer projecte que es va adreçar a l'alumnat migrat o vulnerable socialment i econòmic (la primera fase abans de la redacció d'un projecte) ens va esperonar a abordar els següents temes:

- Desconeixement de la realitat i el context dels alumnes d'ètnia gitana. (2008-2010, projecte Ecolingua).
- Manca de programes de formació integral de les dones majors de 45 anys en atur a causa de la crisi del totxo (2010-2012, Upskilling per a dones fora del mercat laboral de llarga durada: projecte Citizens First).
- Apoderament, socialització i esfera pública de la dona magrebina que assisteix a classes d'espanyol per a estrangers (2015-2017, projecte: First Generation, Second Chance).

Le dones magrebines que venen a l'escola tenen un domini lingüístic pel que fa la fruita i les hortalisses però són incapaces d'intercanviar tres paraules seguides en castellà o català; moltes deixen de venir per la càrrega familiar o perquè els pares o els germans no els hi permeten assistir a classe. En el cas de les dones del Magreb, amb una mica de sort, es reuneixen algun horabaixa a ca una amiga i preparen els seu baglava i pastissos especials amb te i herba sana.

En el cas de les dones del Pakistan, un dels col·lectius que més creix a la barriada de Son Gotleu, hem vist una altra realitat: dones que pateixen situacions d'aïllament i solitud terribles. Al CEPA veim conductes pròpies del micromasclisme entre l'alumnat d'ESPA (ESO per Adults). Per això, durant molts d'anys la inclusió a l'escola ha estat prioritària i encara ho és. La resposta en aquesta demanda va ser dur a terme un programa holístic per tal que aquestes dones poguessin superar l'esfera domèstica.

En el cas de les dones del Pakistan, un dels col·lectius que més creix a la barriada de Son Gotleu, hem vist una altra realitat

- Participació dels pares i mares magrebins a la vida de l'escola. Una segona anàlisi de necessitats i reptes ens va fer veure que molts de pares i mares nous no tenien les habilitats digitals per fer servir el Classroom o el Gestib i fer un seguiment acadèmic dels seus fills, especialment després de la pandèmia (2021-2022, Projecte Green Digital Diversity). Per això, es va fer molta formació, juntament amb l'Ibsteam per tal de formar els pares i mares de les escoles públiques de Son Gotleu i Pere Garau.
- Manca de zones verdes als suburbis de les ciutats i manca d'habilitats relacionades amb la sostenibilitat (2022-2024, Projecte LIO I 5R's Handicrafts). Per això es van organitzar tallers de costura relacionat amb l'Upcycling.

A pesar de les dificultats els programes internacionals són molt enriquidors i una font de motivació

És molt interessant poder veure com els alumnes estrangers que viuen a diferents països d'Europa i, gaudeixen de la ciutadania europea, es relacionen entre ells en un país de la UE, que no és el país on viuen. La immensa majoria d'alumnes nous no han fet mai turisme, ni han visitat mai un museu o una sala d'exposicions. No tenen accés a l'esfera pública.

El programa Erasmus+ 'mou' molta gent que no pot viatjar i, a vegades, aquest tret no se sap vendre. Normalment, la gent sol associar l'Erasmus amb els alumnes universitaris o els més avançats d'instituts de Secundària, que fa la impressió que es volen menjar el món. De fet, tots tenim un conegut que ha participat en 'un Erasmus' a Dinamarca o Holanda. En canvi, allò que no ens imaginem és que les mobilitats prioritàries, segons les directrius del Consell d'Europa, són les dels col·lectius vulnerables.

Fa 36 anys que es fa un esforç per moure col·lectius que viuen en contextos desfavorits, alumnes amb necessitat educatives especials, immigrants, joves desocupats amb risc d'exclusió social: 'ninis'. Aquest fet suposa una oportunitat única per fer que les escoles públiques, situades en contextos més desfavorits puguin oferir les mateixes oportunitats a l'alumnat a l'hora de sortir a l'estranger. Per molts alumnes, viatjar per fer turisme esdevé un autèntic luxe asiàtic. Des de l'any 2003 hem intentat que els alumnes migrats, especialment els nous, viatgessin. Ha estat un repte, especialment perquè hem hagut de 'convèncer' els homes de les dones magrebines i fer-los entendre que viatjar era una oportunitat única per a elles però l'esforç ha valgut la pena. I molt! ■

El programa Erasmus+ mou molta gent que no pot viatjar i, a vegades, aquest tret no se sap vendre



Primera Trobada de Dones dels Països Catalans

Maria Antònia Font Gelabert,
Col·lectiu de Dones dels Països Catalans

Dia 28 de setembre de 2024 es va celebrar a Arenys de Mar la Primera Trobada de Dones dels Països Catalans que va comptar amb més de 100 dones inscrites d'arreu del territori de parla catalana. L'acte fou organitzat des de les Illes Balears pel Col·lectiu de Dones dels PPCC, constituït formalment el 2019 i aquesta és l'activitat més important que ha organitzat de llavors ençà. Hem d'agrair a l'Ajuntament d'Arenys de Mar la cessió totalment gratuïta de l'Ateneu Arenyenc, un espai emblemàtic al poble, símbol de cultura per a tothom i que ens va acollir i va posar tots els seus mitjans a la nostra disposició dins els actes organitzats per la Plataforma Som 1 d'octubre

Dia 28 de setembre de 2024 es va celebrar a Arenys de Mar la Primera Trobada de Dones dels Països Catalans que va comptar amb més de 100 dones inscrites

Hi assistiren dones de tots els àmbits professionals, magistrades, infermeres, auxiliars d'infermeria, mestres, carteres, estudiants, informàtiques, sociòlogues, diputades, professores i catedràtiques d'universitat, advocades, regidores, batllesses, bibliotecàries, documentalistes, juristes, politòlogues, dones treballadores i professionals de diversos àmbits... totes de diferents edats i parts del territori. De fet, des de l'organització, es va posar molta cura perquè hi hagués un equilibri generacional i territorial.

Els objectius de la trobada eren, entre d'altres, poder coincidir en l'espai i el temps per conèixer-nos de forma presencial i establir vincles entre nosaltres per poder fer xarxa entre les dones que tenen clar el seu àmbit nacional. Al mateix temps volíem fer una anàlisi conjunta de la situació actual a nivell polític, sindical, d'entitats socials i culturals i que treballen per la llengua, de situació laboral i econòmica, de la crisi d'habitatge, de territori, clima i medi ambient amb la finalitat de crear àrees de pensament i reflexió per aportar propostes que creïn xarxa en tots els àmbits i en tot el territori amb la llengua que ens uneix com a eix vertebrador que ens cohesiona i dona continuïtat al patrimoni cultural i lingüístic.

Abans d'iniciar les intervencions es va fer una breu introducció del context en què vivim, un món globalitzat, amb conflictes bèl·lics sagnants, desplaçaments poblacionals forçats, vulneració dels drets humans... també férem present la preocupació que compartim per l'avenç de l'extrema dreta que s'escampa arreu del planeta, així

Els objectius de la trobada eren, entre d'altres, poder coincidir en l'espai i el temps per conèixer-nos

com el canvi climàtic, els responsables polítics del qual, no l'assumeixen com una prioritat a resoldre. Nosaltres, des de la nació que somiem completa, volguérem deixar constància que cercam la millora de les condicions socials i de vida per a tothom i, des dels Països Catalans, volem fer la nostra contribució a transformar aquesta realitat global que inevitablement ens travessa a tots i a totes.

Es va posar en comú tot de problemàtiques que compartim com és l'espoli fiscal, la massificació turística, la crisi de l'habitatge, l'augment de la demografia, la falta de polítiques socials efectives... Es va parlar també de la necessitat que les dones assumeixin noves responsabilitats i puguin exercir el poder d'una forma diferent per tal de tenir més incidència en els àmbits en què ja participam. I es va fer evident que per fer front als

atacs que pateix la nació catalana en diversos àmbits, sobretot el lingüístic, és necessària la coordinació estable entre les dones de les diferents parts del territori dels PPCC. Vérem clarament que, el que afecta una part del territori, afecta el seu conjunt. Eren molts de temes a tractar durant les 4 hores que teníem per estar juntes, però va ser una primera proposta que es va anar definint amb les intervencions de totes.

Entre les assistents a la Trobada hi havia na Rosa Calafat, de Mallorca, filòloga, escriptora, docent investigadora de la UIB; na Júlia Laforga, activista per la Llengua, de la Franja de Ponent; na Fàtima Anglada bibliotecària de Menorca; na Sandra Serra i na M. Antònia Perelló, de Mallorca, docents i representants sindicals de docents a les Illes Balears per

Es va posar en comú tot de problemàtiques que compartim com és l'espoli fiscal, la massificació turística, la crisi de l'habitatge





Aquesta primera trobada va ser valorada molt positivament per totes les dones assistents

l'STEI Intersindical; na Carme Forcadell, del Principat, va ser presidenta del Parlament de Catalunya i de l'ANC; n'Esperança Marí, de Formentera, filòloga, exdiputada del Parlament de les Illes Balears per Eivissa pel Canvi; na Carme Vidal infermera i feminista de Mallorca; na M. Antònia Maimó, de Mallorca, estudiant de Filologia catalana; na Dolors Sabater, ha estat alcaldessa i diputada; Na Cristina Sánchez Miret, sociòloga i tertuliana de TV3; na Blanca Serra, històrica activista per la llengua i els moviments socials del Principat, membre de Llengua i República i del Grup Koiné; na Carme Garcia, ha estat diputada i regidora, experta en polítiques socials; Aurora Madaula, historiadora, ha estat secretària de la Mesa del Parlament de Catalunya;... i moltes altres dones d'arreu dels PPCC que ens trobarem a Arenys de Mar.

Sortírem de la Trobada contents i enriquides per la qualitat de les intervencions, les reflexions que s'hi feren i el debat que s'hi produí. Ara la intenció és elaborar unes primeres conclusions dels temes tractats i difondre-les entre les assistents per acabar d'arrodonir-les entre totes i fer més profunda i ampla l'anàlisi feta des del conjunt de mirades de les dones dels PPCC.

Aquesta primera trobada va ser valorada molt positivament per totes les dones assistents. El comitè organitzador -Maria Antònia Font, Magda González i Esperança Marí, totes tres de les Illes Balears- membres del Col·lectiu de Dones dels PPCC, com ja varen anunciar a la convocatòria d'aquesta primera trobada, convocarà aquestes trobades de forma periòdica a diferents parts del territori, amb propostes de debat per avançar en els objectius compartits i poder prendre acords conjuntament. La intenció és la de donar continuïtat a aquest grup de pensament al llarg del temps. ■



Un mar de promeses desfetes

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Bernat Sureda parlà de l'educació republicana i de la importància de la renovació pedagògica

El passat 13 de novembre va tenir lloc a la Universitat de les Illes Balears (UIB) la projecció del film *El mestre que va prometre el mar* en el marc de l'EduCine, cicle de documentals i pel·lícules de temàtica educativa, que organitza la Facultat d'Educació al llarg d'aquest curs acadèmic 2024-25. L'acte fou coordinat pel professor Gabriel Barceló Bauzà.

Abans del visionat del llargmetratge hi hagué una presentació a càrrec de les persones que formaven part de la taula rodona: Bernat Sureda, Carmen Agulló i Sergi Bernal.





Bernat Sureda, catedràtic emèrit d'Història de l'Educació de la UIB, començà dient que estava molt content de compartir taula amb Sergi Bernal, la persona que “havia fet florir la història del mestre Antoni Benaiges”. Dels companys de xerrada també comentà que eren dos divulgadors de la memòria històrica i de l'educació popular, a més de ser dues persones compromeses amb la història social; aquella que sorgeix de baix cap a dalt, de la societat civil, al gran públic.

Bernat Sureda parlà de l'educació republicana i de la importància de la renovació pedagògica. Per damunt de tot lloà el compromís dels mestres de la República amb uns ideals de civisme i el foment d'uns valors per una societat més justa.

Sergi Bernal, geògraf i documentalista inicià la seva intervenció reconeixent que “feia catorze anys que no coneixia ni Freinet ni el mestre Benaiges”, ja que ell es dedica a fer fotografia social. Va ser a la fossa de La Pedraja, a Burgos, on havia anat a fer fotos, que va sentir parlar per primera vegada del mestre català, per pura casualitat.

Bernal contà que s'havia desplaçat allà per a documentar aquella fossa i entrevistar alguns familiars, amb un contacte cara a cara amb el drama dels desapareguts. I fou llavors que aparegué per primera vegada el nom de Benaiges, del qual no n'havia sentit parlar mai. La sorpresa més gran fou quan uns nebots del mestre es posaren en contacte amb ell i li dugueren una capseta amb tretze quadernets elaborats pels alumnes de Bañuelos de Bureba, durant dos cursos, amb el dia a dia de l'escola, elaborats amb la impremta escolar, una de les múltiples tècniques que ideà el cèlebre mestre francès Célestin Freinet (1896-1966).

Sergi Bernal confessà que
va decidir que “allò no
podia quedar sota terra”

També exposà que el va meravellar molt veure que en aquelles pàgines els alumnes contaven quins eren els seus somnis, “amb la signatura de cada nin o nina en lletra majúscula, com a signe del seu apoderament, en un lloc on tots eren pastors i llauradors”; a un llogaret amb poc més de docents habitants, els anys 30 del segle passat, tot gràcies a un mestre renovador.

Sergi Bernal confessà que va decidir que “allò no podia quedar sota terra” i que calia rescatar-lo de l'oblit; i fou així com inicià la recerca d'aquest mestre assassinat el juliol de l'any 1936 en les fonts arxivístiques. En la tasca va trobar informació, per exemple, d'un mestre freinetista de Can Pastilla, Teodor Terrés.

Acabà la seva intervenció dient que “la ultradreta no és un animal dissecat, sinó que es troba als carrers”, i que per això la memòria històrica és imprescindible “per entendre el passat i perquè no es tornin a repetir certes situacions en el futur”.

La darrera persona en intervenir va ser Carmen Agulló, de la Universitat de València (UV), presidenta de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, que basà la seva exposició en "La República dels mestres". Agulló destacà per damunt de tot la missió del Magisteri i la importància de l'educació de la ciutadania -cal que no oblidem que es venia de la dictadura del general Primo de Rivera -. Els valors que es volien transmetre amb la tasca educativa eren la solidaritat, el laïcisme (un tret que no apareix a la Constitució Espanyola actual), el pacifisme i la igualtat; amb un magisteri implicat amb la formació en valors republicans i unes bones pràctiques educatives, tot confiant en el poder transformador de l'educació.

Segons Carme Agulló, la política republicana tenia com a objectiu aquest lema: "Més escoles i millors mestres" i es va afanyar amb la creació d'escoles i la construcció de nous edificis, com podem veure a molts indrets de les Illes.

Segons Carme Agulló, la política republicana tenia com a objectiu aquest lema: "Més escoles i millors mestres"

Pel que fa a les pràctiques educatives, les característiques de l'escola republicana havien de ser les següents: calia que les escoles fossin actives, democràtiques, cooperatives, que fomentessin la tolerància, amb la unió del treball intel·lectual i manual i la igualtat entre dones i homes (en aquest sentit, Agulló explicà que la coeducació es treballava a la secundària i al batxillerat, mentre el laïcisme es tractava a totes les etapes).

Em va cridar l'atenció que la República posés l'èmfasi en l'educació de persones adultes ja que aquestes, al cap i a la fi, "són les que voten"; així com també en la importància de l'educació en el lleure, com veiem en les colònies d'estiu. Això vol dir que la feina dels docents no s'acabava mai, ja que les vacances d'estiu es destinaven a les colònies i a les sortides a la natura, tan importants per a la salut i la higiene de l'alumnat.

La ponent parlà també del doble compromís de l'escola republicana, des del punt de vista de la renovació pedagògica i de la renovació social i del compromís dels mestres de l'època: sindical, polític, civil i cultural. Quan hom sent això, entén perquè el franquisme va tenir tant d'interès en fer desaparèixer qualsevol vestigi del magisteri d'aquell temps i s'hi va dedicar amb tanta cruïa.

Carme Agulló insistí molt en el paper de les dones mestres, les grans oblidades, també a films com *La lengua de las mariposas* i *El mestre que va prometre el mar*, i es referí a elles com a ciutadanes fortament implicades en la política del país. Destacà per damunt de tot la seva identitat de dones modernes, que havien pogut accedir al treball, cosa que els permeté la independència econòmica i



afectiva: “ja que com a dones i mares podien decidir sobre el seu futur”.

En parlar de la depuració del magisteri republicà, comentà que en el cas de les dones havia estat especialment dur. Com passà amb María Herrero, acusada de ser “massa lliure”, a més de considerar-la “perillosa” i a qui calia marginar pel seu aspecte moral com a ciutadana republicana. També cità el cas de la gran mestra oblidada en referir-se a la biòloga i pedagoga menorquina Margalida Comas Camps.

Agulló acabà la intervenció parlant de la pedagogia freinetiana i recordà que els promotors d'aquest mètode són dos: “Célestin Freinet i Élise, ja que sembla que sols existí Célestin”. Un tipus de pedagogia que es basa en aspectes com el text i el dibuix lliure, l'ús de la impremta i l'hectògraf com a instruments per elaborar revistes i quaderns, l'ús de la correspondència entre escolars de diferents indrets de la geografia, el contacte amb el medi natural, els plans d'estudis personals, les conferències, els tallers manuals o la supressió de la tarima (en clara al·lusió al rol d'igual a igual que han de tenir els docents amb els seus discentos). Al cap i a la fi, es tracta d'una praxi pedagògica que se sustenta en una organització democràtica, una escola oberta i alhora activa, basada en l'experimentació i el valor pedagògic del treball dins l'aula.

Comentà que el mestre Benaiges de *El mestre que va prometre el mar* va formar part del Grup Batec de Lleida, un grup de docents que es trobaven per compartir experiències pedagògiques, i també d'altres de caràcter lúdic i personal. També esmentà alguns mestres freinetians de les Illes com Miquel Deyà Palerm, de l'escola de Consell, Teodor Terrés Lladó (Alaró, sa Casa Blanca i Ca'n Pastilla), Albert Castell Peña (Pòrtol) o Andreu Bosch Anglada (Alaior).

Amb unes fites tan clares no és gens estrany que, un cop acabada la Guerra Civil, les autoritats franquistes engegessin la depuració dels mestres més significats amb la pedagogia renovadora, ja fos amb l'expulsió del cos del magisteri, els trasllats forçosos, la inhabilitació per a càrrecs directius, la realització de consells de guerra o la condemna a mort, com fou el cas, malauradament, d'Antoni Benaiges. El nostre desafiament és, segons Agulló, “seguir la seva obra, en la doble vessant de renovar l'escola i la societat”.

Bernat Sureda posà fi a la taula rodona de presentació amb aquesta frase: “Educar no és omplir un forat, sinó encendre un foc”.

Després de la projecció de *El mestre que va prometre el mar*, Catalina Veny Font, graduada en Educació infantil, comentà el contingut del seu Treball de Fi de Grau (TFG) en què ha fet una comparativa dels mètodes i ideals pedagògics que es projecten a dos dels films que han format part del Cinefòrum de la Facultat d'Educació fins a dia d'avui: *La lengua de las mariposas* i *El mestre que va prometre el mar*.



Catalina Veny Font comentà el contingut del seu Treball de Fi de Grau (TFG) en què ha fet una comparativa dels mètodes i ideals pedagògics que es projecten a dos films

El mestre que va prometre el mar ens deixà el regust amarg d'un mar de promeses desfetes que els infants de Bañuelos de Bureba no varen poder assolir, per la intolerància i la violència d'una dictadura que volgué esborrar el seu record. A nosaltres, ensenyants del segle XXI, ens pertoca reviure la tasca generosa i fructífera de Benaiges i tants altres bons mestres i creure en l'immens poder transformador de l'educació. ■

Calendari “Temps de Dones, Dones en el temps” 2025. Dones en el Teatre

Secretaria de la Dona de l'STEI Intersindical

L'Organización de Mujeres d'STEs-intersindical i la Confederació Intersindical presenten l'edició per a l'any 2025 del seu Calendari didàctic i coeducatiu “Temps de Dones, Dones en el Temps 2025”, dedicat a Dones en el Teatre.

És la vintena edició d'aquest material, molt valorat entre les companyes i companys, i en els centres educatius de tot l'Estat.

Enguany, ha estat la canària Ariana Pérez l'encarregada d'il·lustrar l'obra, i mostrar-nos les dones del teatre triades. La il·lustradora Ariana Pérez és llicenciada en Belles arts per la Universitat Complutense de Madrid i Màster en Direcció en Art a ZinkProjecte, València.

La tasca de coordinació artística i composició final de cada un dels mesos i les dates, així com el disseny editorial en totes les llengües, ha anat a càrrec de Mónica Muñoz, responsable de l'Àrea de Comunicació, xarxes socials i webs de la Confederació; també de l'art final, que arriba a la impremta des d'on s'imprimeixen i es distribuïxen pertot arreu.

En la documentació i elaboració de les propostes didàctiques hi han participat quaranta-dues dones de l'Organización de Mujeres, de les quals n'hi ha que són les traductores de l'edició en la seva llengua; en total, set persones han pres part a les diferents traduccions. Totes figuren als crèdits que surten al final del Calendari.

“Temps de Dones, Dones en el Temps” es publica en set llengües, entre les quals el català, el gallec, l'aragonès i l'asturià, i arriba als 60.000 exemplars.

Té una demanda altíssima, sobretot entre personal docent i centres educatius.

En un primer moment “Temps de Dones, Dones en el Temps” es distribuïa només entre el personal docent i centres educatius. D'ençà de fa deu anys, emperò, té una distribució molt més ampla, reflex de la representació de la Confederació, en diferents sectors laborals. A més compta amb una gran demanda a universitats, centres municipals de la dona, associacions i col·lectius feministes i relacionats amb la igualtat i la coeducació.

De bell antuvi, el Calendari inclou les sis darreres pàgines amb Propostes didàctiques, al voltant del camp artístic, intel·lectual, científic, activista, etc., de les dones seleccionades aquell any, i també amb activitats relacionades amb aquestes dones que s'han elegit.

Durant els primer mesos del 2025 el Calendari d'enguany dedicat a les Dones en el Teatre es presentarà arreu de les Illes Balears. Ja hi ha una data confirmada el pròxim 29 de gener, a les 19:15 hores, al Teatre de Manacor. ■





**No
toqueu
l'escola
en català**